

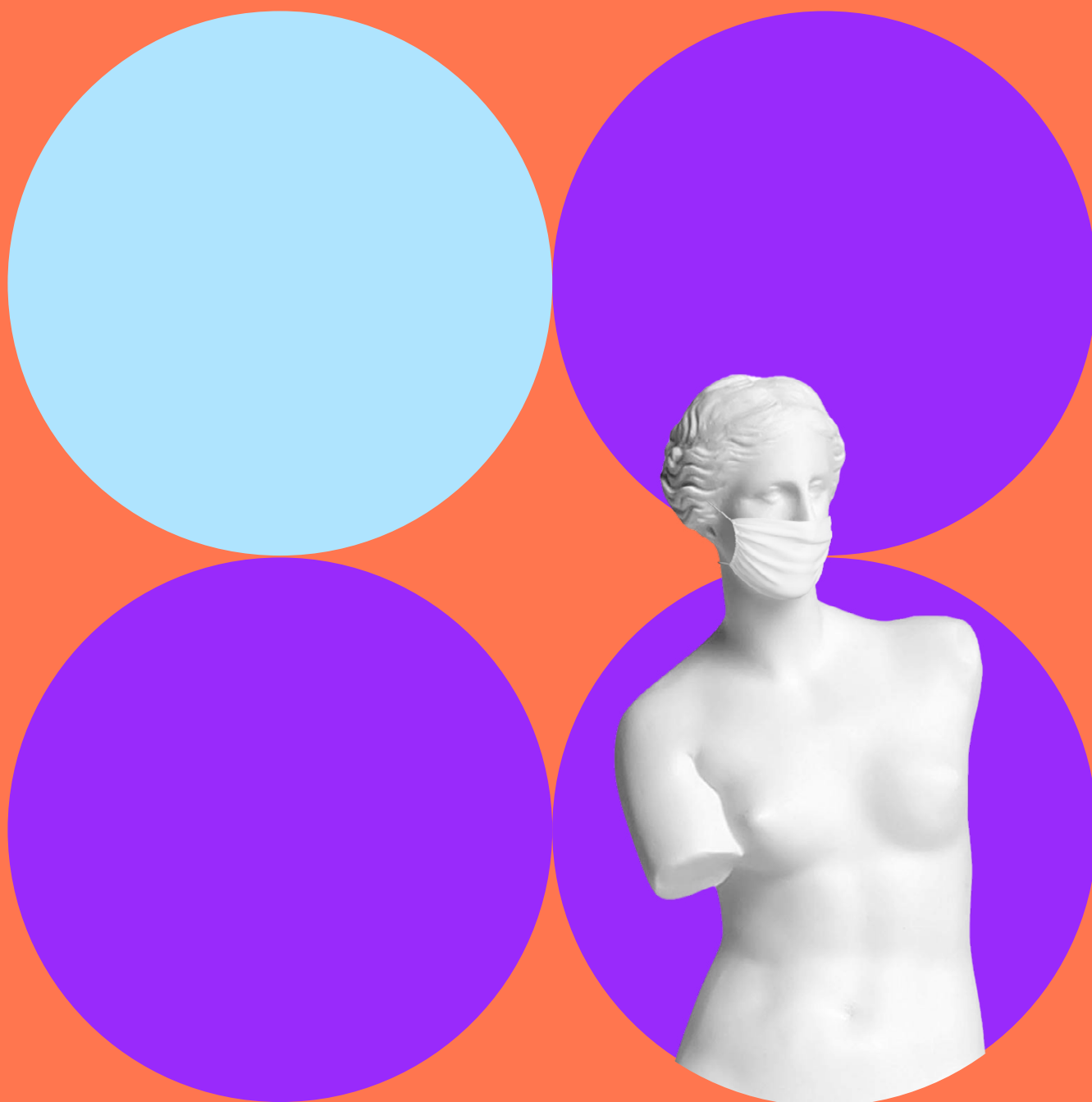
LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

K O

G RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

EKT

COVID-19 PANDEMIJOS IR KITŲ 2020-2022 M. KRIZIŲ POVEIKIS KULTŪROS IR KŪRYBINIAM SEKTORIUI TYRIMO SANTRAUKA

Tyrimo dalys ir jų autoriai

I Tyrimo etapas, I dalis: „Lietuvos kultūrinio ir kūrybinio sektoriaus ekonominė apžvalga 2017 – 2021 m.“

I etapo dalies parengimo data: 2022 m. gruodis

I etapo dalies autorė: Marija Pečiulytė (Lietuvos kultūros taryba)

II Tyrimo etapas, I dalis: „Fizinių ribojimų ir valstybės finansinių intervencijų, skirtų COVID-19 pandemijos pasekmėms mažinti kultūros ir kūrybiniam sektoriuose, analizė“

II Tyrimo etapas, II dalis: „2022 m. vykusių krizių įtakos organizacijoms vertinimas: 2017–2022 m. LKT pareiškėjų ir šiuo laikotarpiu paraiškų netekusių organizacijų apklausos rezultatai“

II etapą įgyvendino: UAB „KOG institutas“, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“. Apklausų vykdytojai: UAB „KOG institutas“, UAB „Eurotela“, UAB „Norstat LT“.

Ataskaitos parengimo data: 2022 m. gruodis

Ataskaitą parengė:

- Valstybės taikytų fizinių priemonių ir finansinių intervencijų COVID-19 pandemijai suvaldyti aprašas ir vertinimas: Darius Dulskis, Milda Dukštaitė, Giedrė Skairytė (Ekonominės konsultacijos ir tyrimai)
- Tyrimo (I ir II imties apklausų) metodologija: Rūta Matulaitienė (KOG institutas)
- Tyrimo (I ir II imties apklausų) rezultatai: Rūta Matulaitienė (KOG institutas), Ieva Medinytė (KOG institutas). Prie tyrimo rezultatų analizės bei ataskaitos rengimo prisidėjo Egidijus Vlaščenko (KOG institutas)

Lietuvos kultūros tarybos (LKT) pasirengimo tyrimui ir tyrimo priežiūros darbo grupė:

Lietuvos kultūros tarybos atstovai: Marija Pečiulytė (darbo grupės pirmininkė), Martynas Tininis (sekretorius), Asta Pakarklytė (narė).

LR kultūros ministerijos atstovai, teikiantys komentarus ir konsultacijas:

Janina Krušinskaitė, Profesionaliosios kūrybos ir tarptautiškumo politikos grupės vadovė.

Lietuvos kultūros tarybai priklauso autorių turinės teisės atgaminti bet kokia forma ar būdu, išleisti ir viešai skelbti (visą ar dalimis), įskaitant viešą prieigą kompiuterių tinklais, II etapo tyrimą ir visas pateiktas rekomendacijas. Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį. Autoriaus išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos.

III etapas, I dalis: „Covid-19 pandemijos ir kitų 2020 – 2022 m. krizių poveikis kultūros ir kūrybinėms organizacijoms: kokybinis tyrimas“

III etapo dalies parengimo data: 2023 m. sausis

III etapo dalies autorės: Marija Pečiulytė, Kristina Mažeikaitė (Lietuvos kultūros taryba)

Nuoširdžiai dėkojame LKT Stebėsenos ir analizės skyriaus kolegei Radvilei Maskuliūnaitei už pagalbą ir naudingas įžvalgas.

© Lietuvos kultūros taryba, 2023

Dizaineris Kazimieras Dainovskis

Naugarduko g. 10, LT-01309 Vilnius, tel. +370 618 21 460, el. paštas: info@ltk.lt

Interneto svetainė: www.ltk.lt

MO muziejaus parodos ir renginiai, 2021 m.
Nuotrauka: MO muziejus, MO muziejaus archyvas

TURINYS

Prienų kultūros ir laisvalaikio centro projektas
„PROmetėjas“, 2021 m. Nuotrauka: Darius Merkšaitis /
Fototyła, Prienų kultūros ir laisvalaikio centro archyvas

Turinys	3
Įžanga	4
I etapas. Lietuvos kultūros ir kūrybinio sektoriaus apžvalga 2017 – 2021 m.	5
Kultūros ir kūrybinio sektoriaus ekonominė raida.....	5
Išvados	6
II etapo I dalis. Valstybės priemonių, skirtų mažinti COVID-19 pandemijos pasekmėms, analizė	7
Valstybės finansinės intervencijos taikytos Kultūros srities subjektams.....	7
Lietuvos ir užsienio šalių patirtys valdant pandemiją kultūros ir kūrybiniame sektoriuje.....	11
Svarbiausi tyrimo rezultatai.....	16
II etapo II dalis. 2020 - 2022 m. vykusių krizių įtakos organizacijoms vertinimas: kultūros ir kūrybinio sektoriaus apklausos rezultatai.	17
Aktualios pastabos: Statistiškai reikšmingų skirtumų žymėjimas.....	17
Bendrosios apklaustųjų organizacijų charakteristikos.....	18
Organizacijų biudžetas ir veiklų finansavimas ikipandeminiu laikotarpiu (2015–2019 m.).....	19
Organizacijų biudžeto dydžio ir pajamų struktūros pokyčiai pandeminiu laikotarpiu	19
Darbuotojų skaičiaus ir darbo režimo pokyčiai pandeminiu laikotarpiu.....	22
COVID-19 pandemijos karantinų poveikis organizacijų veiklai	24
Lietuvos kultūros tarybos pareiškėjų veikla 2020–2021 metų pandeminiu laikotarpiu.....	31
Organizacijų pasiruošimas ekstremaliosioms situacijoms ikipandeminiu laikotarpiu ir vėlesnių krizių poveikio jų veiklai vertinimas	32
II Tyrimo etapo organizacijų apklausos išvados.....	35
III etapas. Kokybinis tyrimas: Kaip krizės paveikė kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijas.	36
Įvadas.....	36
Krizių pasireiškimas organizacijose.....	37
Pokyčiai organizacijose įvykus krizėms.....	37
Šiuo metu tebejaučiamos pasekmės	39
Išvados	41
Bendros tyrimo išvados ir rekomendacijos	42

Įžanga

Gretos Grajauskaitės „Dažniai“ VDA baigiamųjų darbų parodoje „O ką, jeigu?“, 2021 m.
Nuotrauka: Arnas Anskaitis, Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos archyvas

Lietuvos kultūros ir kūrybinis sektorius pandemijos metu kaip ir likusi Lietuvos ekonomika turėjo sustabdyti ar apriboti savo veiklą. 2020 m. pradžioje uždraudus dalį viešųjų paslaugų nevyriausybinės organizacijos įspėjo apie ilgalaikius nuostolius sektoriui ir visuomenei¹. Valstybei suteikus finansines pagalbos priemones mažinti Covid-19 pandemijos pasekmės, blogiausi scenarijai neišsipildė. Tačiau besitęsiant pandemijai, netrukus prasidėjo pilietinių judėjimų represijos Baltarusijoje, o 2022 m. – Rusijos invazija į Ukrainą. Šis tyrimas siekia ištirti kaip minėtieji sukrėtimai paveikė kultūros ir kūrybinį sektorių, kaip valstybės finansinės pagalbos priemonės padėjo sumažinti sektoriuje jaučiamas neigiamas pasekmes ir kokios krizių pasekmės tebejaučiamos šiandien.

Šiame tyrime sektorius apibrėžiamas kaip *kultūros ir kūrybinis sektorius* (toliau – KKS). Lietuvos kultūros ministerijos 2021 m. kultūros ir kūrybinių industrijų įsakymo pakeitime jis apibūdinamas kaip: „kūrybiškumu, kultūros turiniu ir (arba) intelektiniu kapitalu grindžiamos tarpsektorinės ekonominės veiklos, kuriančios materialius produktus ir (arba) nematerialias intelektines, kultūros arba menines paslaugas, pasižyminčias kūrybine, kultūrine ir ekonomine verte“², todėl naudojamos Valstybės duomenų agentūros Kultūros palydovinių sąskaitų skaičiavimuose³ nurodytos veiklos pritaikytos tyrimui⁴.

Siekdama analizuoti kultūros ir meno procesus, darančius įtaką kultūros politikai įtvirtintą Kultūros tarybos įstatyme ir gerinti įrodymais grįstą projektų finansavimą kultūros sektoriuje⁵, Lietuvos kultūros taryba įsigijo dalies tyrimo paslaugas, kurias įgyvendino KOG institutas ir Ekonominės inovacijos ir tyrimai (EKT). Santraukos II etape pateikiami įsigytų paslaugų rezultatai.

Norime padėkoti organizacijų atstovams, kurie dalyvavo apklausoje ir tikslinių grupių diskusijose. Taip pat Valstybės duomenų agentūros, Valstybinės mokesčių inspekcijos, Užimtumo tarnybos, Ekonomikos ir Inovacijų ministerijos darbuotojams už operatyvų detalios informacijos suteikimą.

Lietuvos kultūros tarybos tyrėjai

1 Čepaitė. I. Kultūra COVID-19 viruso akistatoje – būti ar nebūti?. Prieiga: <https://www.7md.lt/kronika/2020-03-20/Kultura-COVID-19-viruso-akistatoje--buti-ar-nebuti>

2 Lietuvos kultūros ministerija. 2021 m. liepos 5 d. „Įsakymas dėl Kultūros ministro 2015 m. Liepos 31 d. įsakymo Nr. JV-524 „Dėl kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2021 metų plėtros krypties patvirtinimo“ pakeitimo“ Nr. JV-861. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/46946e10df5c11eb866fe2e083228059?jfwid=-m6ajme0n9>

3 Valstybės duomenų agentūra. Kultūros palydovinės sąskaitos. Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/5118910/Kult%C5%ABros+s%C4%85skaitos+%5BLT%5D+5781.html>. Įterptos papuošalų ir žaidimų gamybos, atrakcionų, ir išimtos vaikų darželių, pagrindinio ir vidutinio ugdymo, tikslinių mokslų programų veiklos ir dalinės veiklos, kuriose KKS užima labai mažą dalį.

4 Pilnas veiklų sąrašas ataskaitos Bendruose prieduose, 1 priede.

5 Lietuvos Respublikos Lietuvos kultūros tarybos įstatymo 3 str. 3 p. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433089>

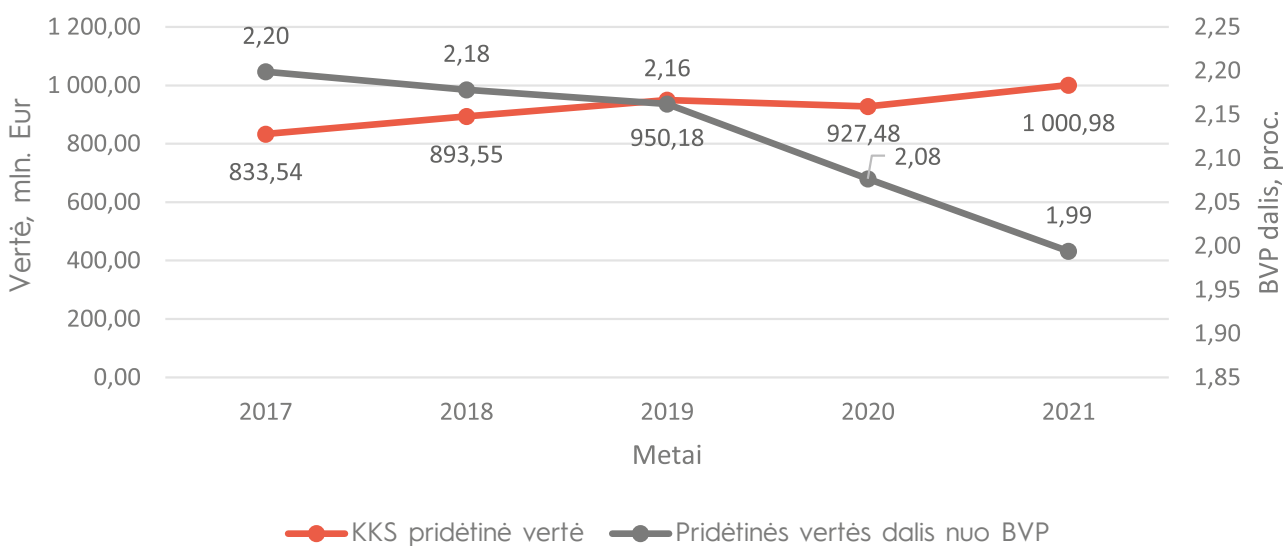
I ETAPAS. LIETUVOS KULTŪROS IR KŪRYBINIO SEKTORIAUS APŽVALGA 2017 – 2021 M.

2020 m. pradžioje Covid-19 virusui plintant Europoje, Lietuvos ūkio situacija išliko stabili, tačiau jau antrąjį ketvirtį, lyginant su 2019 m., bendrojo vidaus produkto (BVP) vertė nukrito 3,4 % (1 pav.). Panašiai sukrėtimą patyrė ir kultūros ir kūrybinis sektorius, kurio veikla 2020 m. bendrai susitraukė 2,38 % (2 pav.)⁶. Tačiau nuo 6 tūkst. iki apytiksliai 9 tūkst. juridinių vienetų⁷, ir apie 22,5 tūkst. individualia veikla užsiimančių asmenų⁸ priskiriamų šiam sektoriui, dėl veiklų įvairovės laikotarpi išgyveno ypač skirtingai. Toliau pristatome 2017 m. – 2021 m. kultūros ir kūrybinio sektoriaus raidą ir vyraujančias ekonomines tendencijas.

Kultūros ir kūrybinio sektoriaus ekonominė raida

2020 m. pandemija itin neigiamai paveikė kelionių ir viešų renginių įmonių veiklą. Ekskursijų organizatorių, kino filmų, vaizdo filmų ir kitose kūrimo ir įrašymo, ir kūrybinėje, meninėje ir pramogų organizavimo veikla užsiimančių ūkio subjektų⁹ sukuriama pridėtinė vertė sumažėjo 17,3 - 85,4 % (1 lentelė). Kitą vertus, kitos gamybos, leidybos (į kurią įeina kompiuterinių žaidimų, programų ir spausdintinių leidinių kūrimas) ir atminties institucijų veiklos patyrė pakilimą – šių veiklų aktyvumas pandemijos metu išaugo 11 - 17,3 % ir augimas buvo pastebimai didesnis nei laikotarpiais prieš tai (1 lentelė).

1 pav. KULTŪROS IR KŪRYBINIO SEKTORIAUS PRIDĖTINĖS VERTĖS POKYTIS IR VISOS ŠALIES PRIDĖTINĖS VERTĖS POKYTIS, 2017 – 2021 M. Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, Kultūros palydovinės sąskaitos. 2022 m.

6 Pagal tyrime nurodytus EVRK kodus apskaičiuoti juridinių ir fizinių asmenų sukuriama pridėtinė vertė keturių ženklų lygiu problematiška. Skaičiavimai atlikti naudojant Valstybės duomenų agentūros Kultūros sąskaitų duomenis (daugiau – Tyrimo ataskaitos Bendrų priedų 1 priede).

7 6 tūkst. pagal Valstybės duomenų agentūros pilnai Kultūrai priskiriamus EVRK kodus; 9 tūkst. – pagal Lietuvos kultūros tarybos šiam tyrimui priskiriamus EVRK kodus. Duomenys: Juridinių asmenų ekonominės veiklos rūšys ir instituciniai sektoriai (https://get.data.gov.lt/datasets/gov/lsc/cl/ja_asmenys/:ns)

8 Pagal tyrimo EVRK kodus ir tik asmenys, nurodę KKS kaip pagrindinę veiklą.

9 Atitinka EVRK skyrius 79, 59, 90.

1 lentelė. **PRIDĖTINĖ VERTĖ (PV, mln. Eur) IR JOS METINIS POKYTIS (%)** 3 labiausiai išaugusiose ir sumažėjusiose kultūros ir kūrybinio sektoriaus veiklose 2020 m. ir visame sektoriuje. Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, Kultūros palydovinės sąskaitos – Kultūros pridėtinė vertė (S3R0168_M3100404), 2022 m.“

Ekonominės veiklos skyrius	2017		2018		2019		2020		2021	
	PV	Pokytis, %	PV	Pokytis, %	PV	Pokytis, %	PV	Pokytis, %	PV	Pokytis, %
Kita gamyba	0,0018	0,00	0,0019	6,94	0,0019	0,00	0,0022	17,26	0,0025	11,58
Leidybinė veikla	62,3	-3,81	65,96	5,87	70,45	6,80	79,14	12,33	69,88	-11,70
Bibliotekų, archyvų, muziejų ir kita kultūrinė veikla	138,94	7,29	149,46	7,57	164,38	9,98	183,36	11,55	185,49	1,16
Kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamyba, garso įrašymo ir muzikos įrašų leidybos veikla	37,88	18,49	43,66	15,26	51,30	17,49	38,13	-25,67	44,02	15,45
Kelionių agentūrų, ekskursijų organizatorių, išankstinio užsakymo paslaugų ir susijusi veikla	1,92	45,96	2,13	11,04	1,56	-26,76	0,2274	-85,42	0,4680	105,79
Kūrybinė, meninė ir pramogų organizavimo veikla	102,78	10,29	111,76	8,74	119,39	6,83	98,75	-17,29	109,93	11,32
Viso sektoriaus	834,02	5,23	893,55	7,14	950,08	6,33	927,48	-2,38	1000,98	7,92

Viso sektoriaus nuosmukis 2020 m. buvo laikinas – 2021 metais jo pridėtinė vertė pakilo 5,4 % lyginant su 2019 metais (12,1 % didesnė nei vidutinė 2017-2019 pridėtinė vertė) (2 pav.). Panašiai, beveik visų sektoriaus veiklų, išskyrus leidybos (-11,70 %) sukuriama pridėtinė vertė buvo didesnė nei 2020 m. Vienuolikos iš 16-os veiklų ji buvo didesnė nei 2019 metais.

KKS organizacijų ir užimtų asmenų skaičiaus kaita

Tuo tarpu sektoriaus užimtumas pandemijos metu išliko stabilus: 2020 m. sektoriuje užimtų asmenų skaičius buvo 0,8 % didesnis nei 2019 m.¹⁰. Iš jų daugiausia išaugo Apdirbamosios gamybos ir Spausdinimo ir įrašytų laikmenų tiražavime (apie 45 %), o sumažėjo Administracinėje ir aptarnavimo veikloje (-33,3 %) ir Reklamoje ir rinkos tyrime (-14,3

%)¹¹. 2021 metais darbuotojų skaičius bendrai išliko stabilus ir daugiausia išaugo Kino filmų ir televizijos programų gamyboje (118,8 %), o sumažėjo Leidybinėje veikloje (-20 %).

Išvados

Bendrai galima įžvelgti tai, kad veiklų ekonominis aktyvumas ypač buvo paveiktas fizinių apribojimų. Jis buvo mažiausias veiklose, kurios ypač priklausė nuo karantino metu apribotų masinių renginių ar paslaugų teikimo gyvai, kaip kino filmų kūrimo, turizmo, scenos menų veiklose, ir didžiausias tose, kurios kūrė produktus ir paslaugas plačiai naudotus ir vartotus namuose uždarymų metu, pavyzdžiui, knygas ar kompiuterinius žaidimus. Nepaisant vyravusių pandemijos apribojimų, 2021 m. daugiau nei pusės veiklų ekonominis aktyvumas atsistatė ir buvo panašus į priešpandeminį lygį arba didesnis. Dar-

10 Valstybės duomenų agentūra. 2022. Kultūros palydovinės sąskaitos: Užimtų gyventojų skaičius kultūros sektoriuje.

11 Valstybės duomenų agentūros Kultūros palydovinių sąskaitų duomenys. NB: reklamos ir rinkos tyrimai neįtraukiami į ekonomines veiklas, kurias nagrinėja šis tyrimas.

buotojų skaičius sektoriuje, kitaip nei visoje šalyje, augo ir pirmaisiais ir antraisiais pandemijos metais. Tačiau kai kuriose veiklose, pavyzdžiui, kelionių agentūrų ir ekskursijų organizatorių, scenos menų, ar kino ir vaizdo filmų ir televizijos programų gamyboje, garso įrašymo ir muzikos įrašų leidybos veikloje 2021 m. situacija išliko blogesnė nei 2019 metais.

II ETAPO I DALIS. VALSTYBĖS PRIEMONIŲ, SKIRTŲ MAŽINTI COVID-19 PANDEMIJOS PASEKMĖMS, ANALIZĖ.

Koronaviruso pandemijos laikotarpiu (2020 – 2022 m.) Lietuvoje ir daugelyje kitų pasaulio šalių buvo adaptuotos jau veikiančios ir (arba) sukurtos naujos valstybės paramos kultūros srities subjektams priemonės. Lietuvoje 2020 m. kovo mėn. buvo patvirtintas ekonomikos skatinimo paketas, kuriame didžiausias dėmesys skirtas ekonomikos, nukentėjusios dėl koronaviruso sukeltų padarinių, skatinimui – darbo vietų ir įmonių likvidumo išsaugojimui. Visų priemonių įgyvendinimui skirta 10 % nuo šalies bendrojo vidaus produkto (BVP), tai sudaro 5 mlrd. Eur, iš kurių virš 1 mlrd. Eur skirta ekonomikos skatinimui¹².

Antroje analizės „COVID-19 pandemijos ir kitų 2020–2022 m. krizių įtaka kultūros sričiai“ dalyje bus susitelkta į kultūros ir kūrybiniame sektoriuose pandemijos pasekmėms mažinti skirtus fizinius ribojimus ir valstybės finansines intervencijas.

Tyrimo tikslai¹³:

- Įvertinti taikytų valstybės fizinių pandemijos valdymo priemonių įtaką kultūros ir kūrybiniame sektoriams skirtingomis COVID-19 pandemijos fazėmis.
- Įvertinti pandemijos laikotarpiu taikytų valstybės finansinių intervencijų Kultūros srities subjektų finansinei ir ekonominei situacijai ir veikloms visumą.
- Analizė parengta taikant kiekybinį duomenų rinkimo metodą ir analizuojant statistinę duomenų informaciją, laikotarpiu nuo 2020 m. iki 2022 m.

Valstybės finansinės intervencijos taikytos Kultūros srities subjektams

Prasidėjus COVID-19 pandemijai, finansinę paramą Lietuvos juridiniams ir individualia veikla užsiimantiems fiziniams asmenims teikė Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – EIMIN), kuri taikė tokias finansines priemones kaip kompensacijos, paskolos, subsidijos labiausiai nukentėjusioms įmonėms ir kiti instrumentai. Iš viso 2020 m. EIMIN suteikė 107,4 mln. Eur (42,5 tūkst. unikalų įmonių) nukentėjusiems verslams, o 2021 m. teikus subsidijas ir individualia veikla užsiimantiems fiziniams asmenims – 295,2 mln. Eur (53,5 tūkst. unikalų įmonių ir fizinių asmenų) paramą nuo koronaviruso pandemijos sukeltoms pasekmėms¹⁴. Tuo tarpu kultūros ir kūrybiniam sektoriui 2020 m. suteikta parama siekė virš 4 mln. Eur (iš viso 1 559 unikalios įmonės) ir 2021 m. – virš 21 mln. Eur (iš viso 3963 fiziniai asmenys – 1,49 mln. Eur (iš jų grąžinta 31,7 tūkst. Eur¹⁵); ir 859 unikalios įmonės – 19,48 mln. Eur) paramą.

Iš viso EIMIN kultūros srities subjektams 2020 m. ir 2021 m. skirta parama sudarė 6,2 % visų paramos skirtų lėšų – 25,04 mln. Eur.¹⁶

¹² Šaltinis: <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/visuomenes-sveikatos-apsaugai-ir-salies-ekonomikai-5-mlrd-euru>

¹³ Tyrimo tikslai ir uždaviniai formuluojami remiantis Lietuvos kultūros tarybos užsakymu – technine tyrimo specifikacija.

¹⁴ Šaltinis: Lietuvos atvirų duomenų portalas | Subsidijos nukentėjusiems nuo COVID-19 (data.gov.lt)

¹⁵ Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenys pagal deklaruotas pagrindines veiklas

¹⁶ Duomenys apskaičiuoti pagal kultūros 4 lygio EVRK kodus (taip, kaip nurodyta 1 Priede).

1 lentelė. **EKONOMIKOS SKATINIMO PRIEMONĖS KULTŪROS IR KŪRYBINIAM SEKTORIUI 2020 – 2021 METAIS. ŠALTINIS: LIETUVOS ATVIRŲ DUOMENŲ PORTALAS:** subsidijos nukentėjusiems nuo covid-19.

2020 m.
1 559
4,2 % visų paramos gavėjų
4 062 125 Eur
3,8 % visų paramos skirtų lėšų

2021 m.
4 822
9 % visų paramą gavusių įmonių
20 974 306 Eur
7,1 % visų paramos skirtų lėšų

Kultūros ministerija

2020 m. kultūros sričiai pagalbą teikė ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (toliau – Kultūros ministerija). Per 2020 m., Kultūros ministerija iš viso skyrė 58,8 mln. Eur, iš kurių buvo panaudota 94,9 % (55,8 mln. Eur) lėšų dalies¹⁷. Šios lėšos buvo paskirstytos taip:

2 lentelė. **LIETUVOS KULTŪROS MINISTERIJOS SKIRTOS IR PANAUDOTOS LĖŠOS 2020 M.¹⁸**
ŠALTINIS: LIETUVOS FINANSAI.

Priemonė	Skirtos lėšos, Eur	Panaudotos lėšos, Eur
Išplėsti Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos nuostatas ir skirti šiai programai įgyvendinti papildomų lėšų.	800 tūkst. Eur	689 tūkst. Eur
Spartinti investicijų programos.	57,9 mln. Eur	55 mln. Eur
Užtikrinti ekstremaliosios situacijos valdyme dalyvaujančių valstybės institucijų papildomų išlaidų, įskaitant darbuotojų atlyginimų priedus, finansavimą.	50 tūkst. Eur	50 tūkst. Eur

2020 m. didžiausia dalis lėšų buvo paskirtos investicijų programų skatinimo priemonei. Į šią priemonę taip pat įeina Kultūros ministerijos kultūros srities projektų finansavimas per jai pavaldžias institucijas – Lietuvos kultūros tarybą ir Lietuvos kino centrą.

¹⁷ Šaltinis: Lietuvos finansai (lietuvosfinansai.lt)

¹⁸ Į šią sumą įtraukiamos visos Kultūros ministerijos Covid-19 pasekmių mažinimo priemonių lėšos nepriklausomai nuo jų paskirties: veiklų vystymui, infrastruktūros gerinimui, meno kūrėjų gerovei užtikrinti ir kita.

2021 m. lėšų, skirtų kultūros sektoriui, suma buvo 91,9 % mažesnė – 4,77 mln. Eur, bet įgyvendintų priemonių skaičius dukart didesnis nei 2020 m.¹⁹ Iš viso panaudotų lėšų dalis – 4,57 mln. Eur (95,8 %). Šios lėšos buvo paskirstytos taip:

3 lentelė. LIETUVOS KULTŪROS MINISTERIJOS SKIRTOS IR PANAUDOTOS LĖŠOS 2021 M.

Šaltinis: Lietuvos finansai.

Priemonė	Skirtos lėšos, Eur	Panaudotos lėšos, Eur
Efektyvinti kultūros politikos formavimo funkciją, užtikrinant tvarų kultūros lauko aplinkos kūrimą.	50 tūkst. Eur	50 tūkst. Eur
Finansuoti architektūros, cirko, dailės, dizaino, fotografijos, literatūros, muzikos, šokio, tarpdisciplininio meno ir teatro raidą bei sklaidą skatinančius projektus.	2,5 mln. Eur	2,4 mln. Eur
Pristatyti visuomenei Lietuvos ir užsienio šiuolaikinio meno tendencijas ir meno raidos įvairovę, užtikrinti Šiuolaikinio meno centro veiklą.	18 tūkst. Eur	18 tūkst. Eur
Pristatyti visuomenei valstybės teatrų ir koncertinių įstaigų kūrybinės veiklos programas ir užtikrinti valstybinių teatrų ir koncertinių įstaigų veiklą.	868 tūkst. Eur	868 tūkst. Eur
Užtikrinti Kultūros ministerijos įsteigtų saugomų vietovių direkčių veiklą, vykdyti jų priežiūrą, stebėseną, tobulinti teisinį reglamentavimą.	5 tūkst. Eur	5 tūkst. Eur
Užtikrinti muziejų veiklą, vykdyti muziejų ir archyvų priežiūrą, stebėseną, tobulinti teisinį reglamentavimą.	326 tūkst. Eur	326 tūkst. Eur
Vykdyti Meno kūrėjų socialinės apsaugos programą.	1 mln. Eur	879 tūkst. Eur

Remiantis Kultūros ministerijos 2021 m. veiklos ataskaita, valstybės biudžete buvo papildomai numatytos lėšos besitęsiančios pandemijos padariniams švelninti – Lietuvos kultūros tarybos remiamų nukeltų į kitus metus projektų finansavimo užtikrinimui (2,5 mln. Eur) ir Kultūros ministerijai pavaldžių įstaigų bazinių poreikių finansavimui dėl numatomo mažesnio nei įprastai pajamų surinkimo apribojus kultūros paslaugų teikimą (iš viso 5 mln. Eur). Be to, valdymo srities 2021 m. biudžetas didėjo ir dėl skirto papildomo finansavimo siekiant didinti kultūros ir meno darbuotojų darbo užmokestį, kuriam numatytos papildomos 5,8 mln. Eur lėšos.²⁰

Taigi viso pandemijos laikotarpio metu buvo dedamos pastangos, kad COVID-19 pandemijos sukelti padariniai kultūros sričiai ir joje dirbantiems žmonėms turėtų kuo mažesnę įtaką. Per 2020–2021 m. iš viso Kultūros ministerijos suteikta parama nuo COVID-19 pandemijos nuostolius patiriančiam kultūros sektoriui per 2020 ir 2021 m. siekė 63,55 mln. Eur. Visa tai užtikrino sektoriaus gyvybingumą ir galimybes veikti kultūros sektoriui ypač sudėtingu pandeminiu laikotarpiu.

¹⁹ Šaltinis: Lietuvos finansai (lietuvosfinansai.lt)

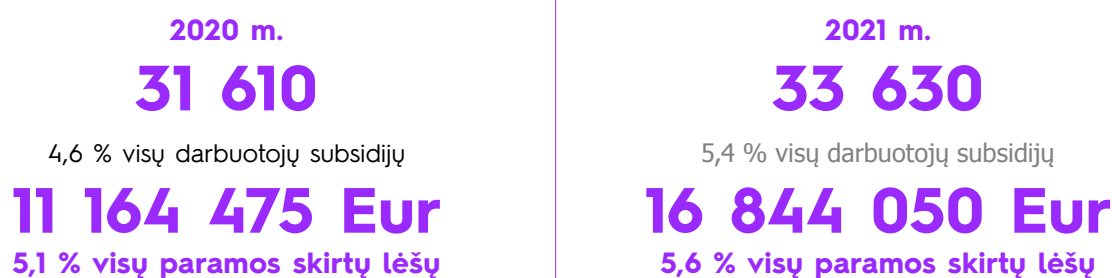
²⁰ Šaltinis: Kultūros ministerijos 2021 m. veiklos ataskaita

Darbuotojams už prastovas mokamo darbo užmokesčio dalies kompensacija

Griežto karantino pradžioje (2020 m. kovo mėn.) skelbta, jog darbdaviai gali skelbti prastovą arba dalinę prastovą, o valstybė yra pasirengusi prisidėti prie darbo užmokesčio mokėjimo darbuotojams. Valstybės duomenų agentūros skelbiami duomenys rodo, jog 2020 m. kovo viduryje įvedus griežtą karantiną, valstybės skiriamomis subsidijomis iš viso pasinaudojo 12,5 tūkst. įmonių.

Pagal detalius Užimtumo tarnybos duomenis, 2020 metais buvo išmokėtos 31,6 tūkst. darbuotojų prastovų subsidijų kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijoms, kurių suma sudaro 11,16 mln. Eur arba 5,1 % visos subsidijų sumos, o 2021 m. buvo išmokėtos 33,6 tūkst. darbuotojų prastovų subsidijų arba 16,84 mln. Eur. Iš viso šios subsidijos kultūros ir kūrybiniam sektoriui 2020 – 2021 m. sudaro virš 28 mln. Eur.

4 lentelė. KKS ORGANIZACIJŲ DARBUOTOJAMS UŽ PRASTOVAS MOKAMO DARBO UŽMOKESČIO DALIES KOMPENSACIJA. Šaltinis: Užimtumo tarnybos duomenys.

Kultūros sektoriui skirtų finansinių priemonių suma 2020–2021 m. laikotarpiu

Visų valstybės priemonių, skirtų kultūros sektoriui pandeminiu laikotarpiu suma siekė virš 123 mln. Eur. (žr. 3 lentelė).

5 lentelė. KULTŪROS SEKTORIUI SKIRTŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ SUMA, EUR.

Priemonės tipas	2020 m.	2021 m.	VISO
Kultūros skatinimui skirtų finansinių priemonių suma, Eur ²¹	58 778 000	11 767 000	70 545 000
Bendrujų priemonių suma, Eur ²²	15 226 600	37 818 356	53 044 955
Viso skirta kultūros sektoriui	74 004 600	49 585 356	123 589 955

21 Kultūros skatinimui skirtų finansinių priemonių suma: Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos valdomų COVID-19 pandemijai valdyti skirtų lėšų ir programos „Kūrybiniai čekiai COVID-19“ lėšos.

22 Bendrosios priemonės: EIMIN priemonės, Subsidijos darbuotojų prastovoms

Lietuvos ir užsienio šalių patirtys valdant pandemiją kultūros ir kūrybiniame sektoriuje

Šiame skyriuje pateikiama įvairių priemonių, kurių pandeminiu laikotarpiu ėmėsi Lietuvos, Jungtinės Karalystės (Anglijos), Švedijos, Estijos, Lenkijos, Suomijos, Čekijos ir Kanados vyriausybės, apžvalga. Priemonės taikytos Kanadoje, Suomijoje ir Čekijoje čia aptariamoms tik bendrais bruožais, o detalios visų šalių patirtys detalios pristatomos išsamioje tyrimo ataskaitoje.

Griežto karantino laikotarpiu Lietuva buvo tarp griežčiausias priemones įvedusių šalių. Tačiau kaip ir Lietuva, pirmą karantino laikotarpį susibūrimus ir renginius visiškai draudė Estija ir Čekija (Jungtinė Karalystė – daugiau nei 2 asmenų susibūrimus). Šiose šalyse ir Suomijoje bei Lenkijoje taip pat buvo uždarytos kultūros įstaigos nacionaliniu lygmeniu – skirtingai nei Kanadoje ir Švedijoje, kur įstaigų uždarymas tebuvo rekomendacija arba nebuvo įgyvendintas. Antrą kartą griežtinant karantino sąlygas, daugelis šalių leido veikti kultūros įstaigoms su tam tikrais žmonių skaičiaus ir atstumo išlaikymo ribojimais – visiškai kultūros įstaigas pakartotinai uždarė Lenkija ir Čekija.

Atlaisvinto karantino laikotarpiais visos šalys atvėrė iki tol uždarytas kultūros įstaigas, tačiau išlaikė žmonių skaičiaus ir kitus fizinio atstumo ribojimus. Toliau laisvinant karantino sąlygas, didinamas žmonių susibūrimuose ar renginiuose skaičius. Antruoju atlaisvinto karantino laikotarpiu išsiskiria Suomija, perdavusi atsakomybę už kultūros įstaigų atidarymą ar uždarymą regionams – kai kuriuose regionuose kultūros įstaigos veikia priklausomai nuo COVID-19 situacijos.

Visos šalys skyrė papildomą dėmesį kultūrai (taip pat atskirai paveldui ar sportui) dotacijų ar subsidijų forma. Daugelyje šalių veikia socialinio draudimo paramos priemonės savarankiškai dirbantiems (Lietuva, Estija, Kanada, Švedija), taip pat mokesčių atidėjimas ar nuomos ir turto išlaidų parama kultūros institucijoms nacionaliniu lygmeniu (Lietuva, Kanada, Jungtinė Karalystė, Švedija, Estija, Čekija); Kanada, Čekija ir Lietuva skyrė ypatingą dėmesį kino industrijai. Lietuva ir Čekija iš kitų šalių išsiskyrė tuo, kad teikė išmokas savarankiškai dirbantiems asmenims, praradusiems pajamas dėl karantino. Bendrai kalbant, Lietuva taikė tokias pačias arba panašias priemones, kaip ir daugelis kitų analizėje lyginamų užsienio šalių vyriausybių.

Baigiamasis „MagiC Carpets“ renginys „Magic Carpets Landed“, 2021 m.
Nuotrauka: Gintarė Žaltauskaitė,
Kauno bienalės archyvas

6 lentelė. UŽSIENIO ŠALIŲ Palyginimas

Šalis	Ribojimų kultūros sektoriui griežtumas griežto karantino laikotarpiais	Ribojimų kultūros sektoriui griežtumas atlaisvinto karantino laikotarpiais	Pagrindinės taikytos paramos priemonės KKI sektoriui
Lietuva	<ul style="list-style-type: none"> - Uždrausti susibūrimai ir renginiai; - Uždaromos kultūros įstaigos; - Uždraustas tarptautinių kultūrinių veiklų ir meno kūrėjų judėjimas šalyje ir iš / į Lietuvą; - Antrą kartą griežtinant karantiną, tarptautinių kultūrinių veiklų ir meno kūrėjų judėjimui šalyje ir iš / į Lietuvą menininkams ir juos aptarnaujančiam personalui, atvykstantiems į Lietuvos Respubliką kultūros ministro leidimu buvo leidžiama dalyvauti profesionaliojo meno veikloje; - Antrą kartą griežtinant karantiną, kultūros įstaigose galimas lankymas ribojant žmonių srautą ir taikant ploto reikalavimą vienam asmeniui, renginiai uždrausti (su išimtimis) 	<ul style="list-style-type: none"> - Leidžiami renginiai iki 100 žmonių viduje, 300 lauke, vėliau – iki 600 viduje, 1 000 lauke, išlaikant atstumą; - Antrą kartą laisvinant karantino sąlygas, leidžiamas kultūros įstaigų lankymas taikant kv. m reikalavimą vienam asmeniui, renginiai leidžiami iki 250 žmonių viduje, neribotas skaičius lauke 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansinė parama kultūrai; - Pratęstos kūrybinės prastovos išmokos kūrėjams; - Kompensuojamas privalomas sveikatos draudimas dirbantiems savarankiškai; - Mokesčių atidėjimas; - Išmokos savarankiškai dirbantiems, kurie prarado pajamas dėl pandemijos; - Įmonėms padengiamas sumažintas atlyginimas darbuotojams; - Tikslinė parama kino industrijai
Jungtinė Karalystė – Anglija	<ul style="list-style-type: none"> - Uždrausti daugiau nei 2 žmonių susibūrimai; - Nacionaliniu lygmeniu uždarytos kultūros įstaigos 	<ul style="list-style-type: none"> - Atidarytos galerijos, muziejai, scenos menai, renginiai su ribojimais 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansinė parama kultūrai, paveldui; - Mokesčių atidėjimas; - Darbo vietų išsaugojimo programa; - Paskolos kultūros organizacijoms
Švedija	<ul style="list-style-type: none"> - Uždrausti daugiau nei 500 žmonių susibūrimai, po to – daugiau nei 50, vėliau – daugiau nei 8 žmonių susibūrimai; - Skiepų pažymėjimai susibūrimuose ir renginiuose; - Kv. m vienam asmeniui reikalavimas kultūrinėse patalpose 	<ul style="list-style-type: none"> - Didinamas žmonių skaičius susibūrimuose ir renginiuose iki 300, jei yra sėdimos vietos 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansinė parama kultūrai; - Savarankiškai dirbantiems – socialinio draudimo paramos priemonė; - Nuomos mokesčio sumažinimas
Estija	<ul style="list-style-type: none"> - Uždrausti visi susibūrimai; - Uždaromos kultūros įstaigos, išskyrus bibliotekas, veikiančias ribotai 	<ul style="list-style-type: none"> - Atsidaro muziejai, parodos; - Vyksta renginiai iki 500 žmonių, vėliau – iki 6 000 viduje ir 12 000 lauke; - Antrais metais leidžiama dirbti teatrams ir kino teatrams 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansinė parama kultūrai ir sportui; - Įmonėms padengiamas sumažintas atlyginimas darbuotojams; - Savarankiškai dirbantiems – socialinio draudimo paramos priemonė; - Mokesčių atidėjimas
Lenkija	<ul style="list-style-type: none"> - Uždrausti daugiau nei 50 žmonių susibūrimai; - Uždaromos kultūros įstaigos tiek pirmą, tiek antrą kartą; - Trečią kartą griežtinant karantiną, kultūros įstaigos veikė su žmonių ribojimais ir atstumo išlaikymu 	<ul style="list-style-type: none"> - Atidaromos kultūros įstaigos; - Antrais metais atsidarant muziejams ir galerijoms, galioja kv. m vienam asmeniui reikalavimas; - Leidžiama veikti teatrams, kino teatrams 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansinė parama kultūrai; - Įmonėms padengiamas sumažintas atlyginimas darbuotojams

Pagal surinktus duomenis, Lietuvoje kultūros sektoriui skirtų priemonių suma 2020 m. siekė 58,8 mln. Eur: pagal priemonių sumą 1-am šalies gyventojui, Lietuva yra penktoje vietoje iš pasirinktų šalių (21,04 Eur / gyv.), ir trečioje vietoje pagal sumą 1-am kultūros sektoriaus darbuotojui (1090,5 Eur / asm.)²³. Pirmoje vietoje – Jungtinė Karalystė (3085,1 Eur / asm.).

23 Kultūros darbuotojų skaičiaus šaltinis – Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_employment#Cultural_employment_E2.80.93_developments_between_2019_and_2021

7 lentelė. UŽSIENIO ŠALIŲ Palyginimas paramos kultūros sektoriui klausimu, EU

Šalis	Kultūros skatinimui skirtų finansinių priemonių suma		
	Iš viso 2020 m. ²⁴	1-am šalies gyventojui	1-am kultūros darbuotojui
Lietuva	58 778 000	21,04	1 090,5
JK - Anglija	2 159 572 965	31,81	3 085,10
Švedija	227 582 961	22,53	952,23
Estija	28 300 000	21,33	857,58
Lenkija	978 723 267	25,86	1 819,19

COVID-19 pandemijos plitimo pasekmėms mažinti taikytos valstybės finansinės intervencijos kitiems Lietuvos ūkio sektoriams

Šiame skyriuje aptariama ir su kultūros sektoriumi lyginama kitų Lietuvos ūkio sektorių situacija COVID-19 pandemijos metu – t. y. karantino pasekmėms mažinti taikytos valstybės finansinės intervencijos.

Atsižvelgiant į kultūros lauko ir joje veikiančių subjektų, teikiamų paslaugų specifiką, apžvalgai pasirinkti šie Lietuvos ūkio sektoriai:

Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla – apgyvandinimo veikla (EVRK 2 red., sekcija I, skyrius 55), (toliau – apgyvandinimo veikla);

Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla – maitinimo ir gėrimų teikimo veikla (EVRK 2 red., sekcija I, skyrius 56), (toliau – maitinimo veikla);

Pramoginė ir poilsio organizavimo veikla – sportinė veikla, pramogų ir poilsio organizavimo veikla (EVRK 2 red., sekcija R, skyrius 93), (toliau – sportinė veikla, pramogų ir poilsio organizavimo veikla);

Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas – mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą; asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas (EVRK 2 red., sekcija G, skyrius 47), (toliau – mažmeninės prekybos veikla).

Ekonomikos ir inovacijų ministerija (EIMIN)

Pandemijos metu EIMIN ekonomikos skatinimo paketo priemonių įgyvendinimui skiriama 10 % nuo šalies BVP arba 5 mlrd. Eur²⁵. Iš šių lėšų, 2020 m. parama nukentėjusiems **apgyvandinimo veiklą** vykdydantiems subjektams siekė apie 1,2 mln. Eur, o 2021 m. – 39,6 mln. Eur²⁶. Tuo tarpu **maitinimo veiklai** 2020 m. skirta 4,8 mln. Eur, o 2021 m. – 32,6 mln. Eur. **Sportinei ir pramogų ir poilsio organizavimo veiklai** 2020 m. skirta 2,1 mln. Eur, o 2021 m. – 11,8 mln. Eur. Didžiausią paramos dalį gavo **mažmeninės prekybos sritis**, kuriai 2020 m. skirta 14,5 mln. Eur, o 2021 m. – 29,3 mln. Eur.

²⁴ Įtraukiamos tik specialiai kultūros sektoriui skirtos finansinės priemonės (nepaisant bendrų priemonių)

²⁵ Šaltinis: <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/visuomenes-sveikatos-apsaugai-ir-salies-ekonomikai-5-mlrd-euro>

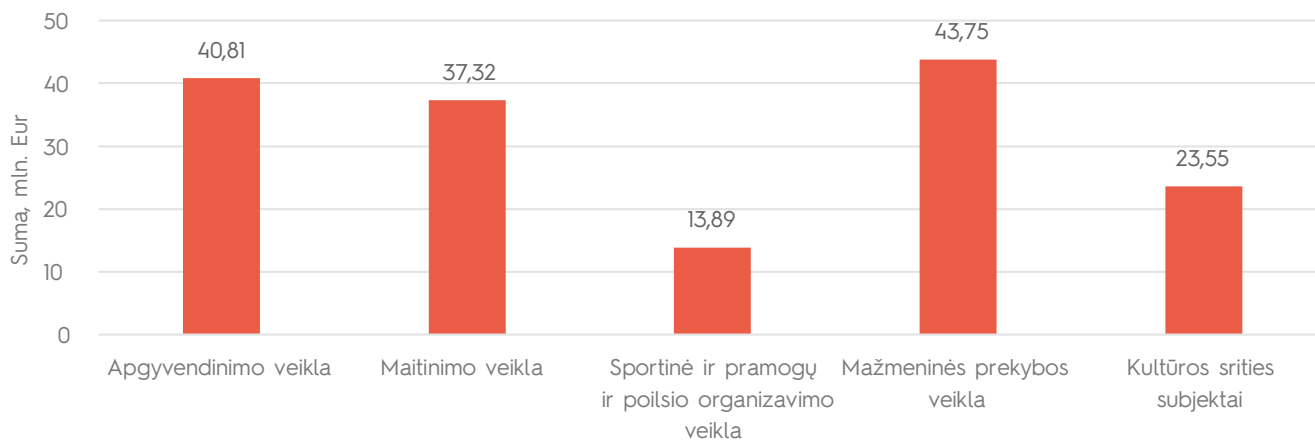
²⁶ Šaltinis: <https://ls-osp-sdg.maps.arcgis.com/apps/dashboards/9e3c2468417b-422ca13cafb76794c5d7>

	2020 m.	2021 m.
 Apgyvandinimo veikla	510 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 0,5 % visų paramos gavėjų	501 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 0,5 % visų paramos gavėjų
	1 209 803 Eur 0,1 % visų paramos skirtų lėšų	39 603 023 Eur 5,6 % visų paramos skirtų lėšų
 Maitinimo veikla	2 274 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 2,2 % visų paramos gavėjų	2 821 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 2,7 % visų paramos gavėjų
	4 775 578 Eur 0,4 % visų paramos skirtų lėšų	32 545 512 Eur 4,6 % visų paramos skirtų lėšų
 Sportinė veikla, pramogų ir poilsio organizavimo veikla	1 006 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 1,0 % visų paramos gavėjų	869 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 0,8 % visų paramos gavėjų
	2 098 634 Eur 0,2 % visų paramos skirtų lėšų	11 789 557 Eur 1,7 % visų paramos skirtų lėšų
 Mažmeninės prekybos veikla	7 185 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 6,8 % visų paramos gavėjų	3 518 <small>unikalių įmonių skaičius</small> 3,3 % visų paramos gavėjų
	14 460 921 Eur 1,3 % visų paramos skirtų lėšų	29 285 497 Eur 4,1 % visų paramos skirtų lėšų

Lyginant šio ekonomikos skatinimo paketo finansines intervencijas tarp minėtų bei kultūros sektorių, EIMIN suteikta parama 2020 m. ir 2021 m. tarp sektorių pasiskirsto taip, kaip nurodyta:

2 pav. Ekonomikos skatinimo paketas, EIMIN suteikta parama 2020–2021 m., mln. Eur.

Pastaba: Skaičiuojama parama tik juridiniams asmenims. Šaltinis: Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Subsidijos nuo Covid-19 nukentėjusioms įmonėms²⁷

Kultūros srities subjektams iš viso skirta 22,18 mln. Eur – antra mažiausia suma, palyginti su Apgyvandinimo, maitinimo ir mažmeninės prekybos veikloms suteikta parama (37,3 – 43,8 mln. Eur). Mažiausiai paramos suteikta sportinei ir pramogų bei poilsio organizavimo veiklai (13,89 mln. Eur). Tačiau skaičiuojant paramą

vidutiniškai vienam paramos gavėjui, kultūros ir kūrybinis sektorius yra antroje vietoje pagal daugiausiai paramos vienam subjektui skirtą sumą (9,74 tūkst. Eur). Daugiausiai paramos vidutiniškai teko apgyvendinimo veiklos subjektui – 40,4 tūkst. Eur. Pastaroji suma viršija kultūros srities paramos gavėją keturis kartus.

3 pav. Vidutiniškai skirta EIMIN paramos vienam paramos gavėjui 2020–2021 m., tūkst. Eur.

Pastaba: Skaičiuojama tik juridiniams asmenims teikta parama. Šaltinis: Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Subsidijos nuo Covid-19 nukentėjusioms įmonėms²⁸

Svarbu pabrėžti ir tai, kad kultūros sričiai buvo taikomos ne tik bendrosios ekonomikos skatinimo priemonės, bet ir tik šiai sričiai skirtos priemonės, aprašytos skyriuje „COVID-19 pandemijos laikotarpiu taikytos valstybės finansinės intervencijos Kultūros srities subjektams“.

²⁷ <https://data.gov.lt/dataset/subsidijos-nuo-covid-19-nukentejusioms-imonems>.

²⁸ *ibid.*

Svarbiausi tyrimo rezultatai

- Prasidėjus COVID-19 pandemijai EIMIN taikė kompensacijas, paskolas, subsidijas ir kitą paramą KKS subjektams. 2020 m. šios priemonės sudarė virš 4 mln. Eur ir 2021 m. – virš 21 mln. Eur. Iš viso EIMIN kultūros srities subjektams 2020 - 2021 m. skirta parama sudarė 6,2 % visų ekonomikai skirtų lėšų (apie 25 mln. Eur).
- Kultūros ministerija 2020 m. pandemijos padariniams švelninti skyrė 58,8 mln. Eur, iš jų daugiausiai - investicijų programų skatinimo priemonei (57,9 mln. Eur). 2021 m. lėšų, skirtų kultūros sektoriui, suma sudarė penktadalį 2020 m. sumos, tačiau įgyvendintų priemonių skaičius dukart didesnis. 2021 m. didžiausia suma buvo paskirstyta kultūros ir meno sričių raidą bei sklaidą skatinančių projektų finansavimui. Iš viso Kultūros ministerijos suteikta parama siekė 70,6 mln. Eur. Kultūros ministerijos pagrindinės paramos priemonės buvo skirstomos ir per jai pavaldžias institucijas – Lietuvos kultūros tarybą ir Lietuvos kino centrą.
- Užimtumo tarnybos skiriamos subsidijos darbuotojų prastovoms padengti 2020 m. buvo išmokėtos 31,6 tūkst. KKS darbuotojų prastovoms (11,2 mln. Eur), o 2021 m. – 33,6 tūkst. darbuotojų prastovoms (16,8 mln. Eur). Iš viso skirta suma už darbuotojų prastovas kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijom sudarė 28 mln. Eur ir buvo viena iš daugiausiai finansuotų KKS priemonių.
- Bendrai kultūros sektoriui suteiktų finansinių priemonių suma, įskaitant bendrąsias priemones 2020 m. siekė 74 mln. Eur, 2021 m. – 49,6 mln. Eur. Iš viso skirta parama kultūrai buvo virš 123,6 mln. Eur.
- Palyginus su analizei pasirinktais Lietuvos ūkio sektoriais – apgyvendinimo, maitinimo, sporto, poilsio ir pramogų organizavimo ir mažmeninės prekybos veiklos – mažmeninės prekybos sričiai buvo skirta daugiausiai EIMIN paramos priemonių lėšų (43,8 mln. Eur), mažiausiai – sporto, poilsio ir pramogų organizavimo veikloms (13,9 mln. Eur). Kultūros sritis yra ketvirta iš penkių ūkio sektorių ir per šį laikotarpį gavo 23,6 mln. Eur. Tačiau pagal vidutiniškai vienam ūkio subjektui tenkančią sumą, KKS yra antroje vietoje po apgyvendinimo veiklos (atitinkamai 9,7 tūkst. Eur ir 40,4 tūkst. Eur / įmonei). Mažiausiai paramos gavo vidutinis mažmeninės prekybos subjektas (4,1 tūkst. Eur).

- Lietuva, lyginant su Kanada, Anglija, Švedija, Suomija, Estija, Lenkija ir Čekija, griežto karantino laikotarpiu buvo tarp griežčiausias fizines priemones įvedusių šalių. Pandemijos metu Lietuvos finansinių priemonių komplektas buvo panašus kaip Estijoje, Lenkijoje, Čekijoje. Pusėje analizuotų šalių teikiama parama savarankiškai dirbantiems per socialinio draudimo schemas (Lietuva, Estija, Kanada, Švedija), taip pat mokesčių atidėjimas ar nuomos ir turto išlaidų parama kultūros institucijoms (Lietuva, Kanada, Jungtinė Karalystė, Švedija, Estija, Čekija). Lietuva, Kanada, Čekija skyrė ypatingą dėmesį kino industrijai. Lietuva ir Čekija iš kitų šalių išsiskyrė tuo, kad teikė išmokas savarankiškai dirbantiems asmenims praradusiems pajamas dėl karantino.
- Pagal surinktus duomenis, Lietuvoje kultūros sektoriui skirtų priemonių suma 2020 m. siekė 58,8 mln. Eur: pagal priemonių sumą 1-am šalies gyventojui, Lietuva yra penktoje vietoje iš pasirinktų šalių (21,04 Eur / gyv.). Pirmoje vietoje – Jungtinė Karalystė (3085,1 Eur / asm.).

„Spektaklis, kuris neįvyko“ Vilniaus senajame teatre (rež. Andrius Darelis), 2022 m.
Nuotrauka: Liliya Kozub asmeninis archyvas

II ETAPO II DALIS. 2020 - 2022 M. VYKUSIŲ KRIZIŲ ĮTAKOS ORGANIZACIJOMS VERTINIMAS: KULTŪROS IR KŪRYBINIO SEKTORIAUS APKLAUSOS REZULTATAI.

Ši ataskaitos dalis pristato KKI sektoriaus organizacijų, dalyvavusių LKT finansavimo konkursuose 2017–2022 m., ir KKI sektoriaus organizacijų, šiuo laikotarpiu nedalyvavusių LKT finansavimo konkursuose, apklausos rezultatus. Toliau nagrinėjamos ir lyginamos šios dvi grupės, atitinkamai vadinamos **LKT pareiškėjais ir paraiškų neteikusių organizacijomis**.

Apklausos rezultatuose pristatomi iš viso 1109 apklaustųjų organizacijų atstovų atsakymai: 603 LKT pareiškėjų ir 506 paraiškų neteikusių organizacijų. Tokių organizacijų Lietuvoje 2019–2021 m. kasmet buvo apie 6 800 – 7 500²⁹, todėl sudaryta prieinamų kontaktų bazė sudarė beveik visas KKS priskiriamas organizacijas. Todėl tai yra viena didžiausių atliktų KKS sektoriaus apklausų, reprezentuojanti Lietuvos kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijų patirtį, vertinimus bei nuomonę COVID-19 pandemijos laikotarpio bei kitų 2020–2022 m. krizių atžvilgiu.

Remiantis apklausos rezultatais siekiama šių tikslų:

1. įvertinti COVID-19 pandemijos poveikį KKI sektoriaus ir Tarybos finansavimo konkursuose dalyvaujančių organizacijų veiklai;
2. palyginti dviejų imčių (LKT pareiškėjų ir paraiškų neteikusių organizacijų) rezultatus;
3. pagrįstai nurodyti, kurių iš išvardintų kultūros ir kūrybinių sričių kultūros subjektų ekonomikos situacijai ir veiklos vykdymui COVID-19 pandemija padarė didžiausią įtaką ir nurodyti taikomų Valstybės finansinių intervencijos priemonių šioms sritims efektyvumą.

Aktualios pastabos: Statistiškai reikšmingų skirtumų žymėjimas

Ataskaitos lentelėse bei diagramose žymimi statistiškai reikšmingi skirtumai pagal įvairius organizacijų pjuvenius. Visais atvejais skirtumai yra apskaičiuojami lyginant su bendru organizacijų vidurkiu, t. y. bendra procentine išraiška ar vidutine reikšme, skaičiuojama visiems apklaustiesiems.

Žymėjimas

- ▲ – reikšmė yra statistiškai reikšmingai aukštesnė nei visų apklaustųjų (bendras %)
- ▼ – reikšmė yra statistiškai reikšmingai žemesnė nei visų apklaustųjų (bendras %)

Jei lentelėje ar diagramoje žymėjimo nėra, vadinasi, reikšmė statistiškai reikšmingai nuo visų organizacijų vidurkio (bendro %) nesiskiria.

Paula Rosolen / Haptic Hide šokio spektaklis „Vėliavos“ tarptautiniame menų festivalyje „PLArTFORMA“, 2020 m. Nuotrauka: Donatas Bielkauskas

²⁹ Valstybės duomenų agentūra. Veikiančių įmonių skaičius (nefinansų įmonių). Prieiga: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=79ee8f08-2475-4137-8d41-676d6dbf97f9> Skaičius pagal tyrimo EVRK kodus. Pastaba: Pateikiamas skaičius atėmus Fizinį asmenų, užsiimančių individualia veikla skaičių (nurodytas I etapo 2 priede).

Pavyzdys

Paraiškų teikėjai 2015–2019 m. papildomam kultūrinių veiklų valstybės ar savivaldybių projektiniam finansavimui gauti pagal organizacijų charakteristikas

8 % paraiškas LKT 2017–2022 m. teikusių organizacijų turi 5–9 darbuotojus, kurie dirba pagal darbo sutartį. Tarp organizacijų, minėtu laikotarpiu neteikusių paraiškų LKT, tiek pat darbuotojų turi 15 % organizacijų, ir tai yra statistiškai reikšmingai didesnė dalis.

			1-4	5-9	10 ar daugiau	Darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, neturi
Visos organizacijos (N \ Eilutės %)		1109	55%	11%	19%	15%
Imtis	LKT pareiškėjai 2017-2022 m.	603	51%	8% ▼	26% ▲	15%
	Paraiškų 2017-2022 m. neteikusios organizacijos	506	59% ▲	15% ▲	11% ▼	14%

Pastaba. Analizuojant skirtumus rekomenduojama vertinti visumą ir apsvarstyti, kurie skirtumai yra ne tik *statistiškai reikšmingi*, bet ir *prasmingi*: kelių procentinių punktų skirtumas vienu ar kitu pjuviu gali būti žymimas kaip reikšmingas iš statistinės pusės, tačiau, jei jis yra pavienis, neturintis sąsajų su kitomis organizacijų charakteristikomis, gali turėti mažai prasmės, kalbant apie tendencijas organizacijose.

Bendrosios apklaustųjų organizacijų charakteristikos

Beveik pusė apklaustųjų organizacijų yra įsikūrusios Vilniaus mieste, kas dešimta yra įsikūrusi Kauno mieste, o likusios organizacijos – įvairiose kitose Lietuvos vietovėse. Reikšmingų geografinių skirtumų tarp LKT pareiškėjų ir paraiškų neteikusių organizacijų nėra. Svarbu paminėti, jog pagal metinį biudžeto pokytį (2020 m. lyginant su 2019 m.) ir pasinaudojimą valstybės parama, skirta mažinti COVID-19 padariniams, abi imtys ypatingai nesiskiria: paraiškų neteikusios organizacijos kiek dažniau teigė, jog jų metinis biudžetas 2020 m. sumažėjo ir kiek daugiau jų pasinaudojo minėta parama, tačiau skirtumas su LKT pareiškėjais šiais pjuviais yra paklaidos ribose.

2017–2022 m. LKT pareiškėjų imties profilis

Arti 70 % šių organizacijų imties sudaro viešosios įstaigos ir biudžetinės įstaigos. Virš pusės šios imties organizacijų metinis biudžetas 2019 m. siekė iki 50 000 Eur, tačiau didelio biudžeto organizacijų tarp jų, lyginant su paraiškų neteikusiomis organizacijomis, gerokai daugiau: virš 300 000 Eur biudžetą 2019-aisiais turėjo 17 % LKT pareiškėjų ir tik 8 % paraiškų neteikusių organizacijų. Nors pusė

organizacijų – LKT pareiškėjų turi iki 4 samdomų pagal darbo sutartį darbuotojų, gerokai didesnės jų dalies skaičius siekia 10 ar daugiau darbuotojų – tokios organizacijos tarp LKT pareiškėjų sudaro 26 %, o tarp paraiškų neteikusių organizacijų – 11 %.

LKT pareiškėjai yra organizacijos, dažniau užsiimančios kultūra ir menu kaip pagrindine veikla: jos dažniau turi bent 4–5 kūrybinius darbuotojus (t. y. vykde kūrybinę veiklą, pavyzdžiui, aktoriai, keramikai ir pan.) ir neretai – gerokai daugiau: virš 10-ies tokių darbuotojų turi 20 % LKT pareiškėjų ir tik 6 % paraiškų neteikusių organizacijų. Tarp LKT pareiškėjų daugiau kūrybine, menine ir pramogų organizavimo veikla, bibliotekų, archyvų, muziejų ir kita kultūrine veikla užsiimančių organizacijų.

2017–2022 m. paraiškų LKT neteikusių organizacijų imties profilis

LKT paraiškų neteikusios organizacijos dažniausiai yra privačios įmonės³⁰ (55 %). Dar 29 % jų sudaro viešosios įstaigos. Kaip minėta anksčiau, tai yra mažesnio biudžeto organizacijos nei LKT pareiškėjai: beveik 60 % šių organizacijų 2019 m. turėjo metinį biudžetą iki 50 000 Eur, ir tarp jų esama ženkliai mažiau 300 000 Eur biudžetą viršijančių organizacijų. Trys ketvirtadaliai šios imties organizacijų yra įdarbinusios iki 10 darbuotojų. Vos 4 % jų turi 30 ar daugiau.

LKT paraiškų neteikusios organizacijos dažniau užsiima kultūra ir (ar) menu kaip gretimomis veiklomis.

30 Apklausoje tikslams visos organizacijos pagal teisinę formą suskirstytos į šias kategorijas: privačios organizacijos, viešosios įstaigos (VšĮ), biudžetinės įstaigos (BĮ) ir asociacijos. Čia ir toliau – privačios įmonės / organizacijos – kitos organizacijų formos nei VšĮ, BĮ ir asociacijos, t. y. UAB (didžioji dauguma), taip pat MB, IĮ, AB, UAB / AB filialai, TUB.

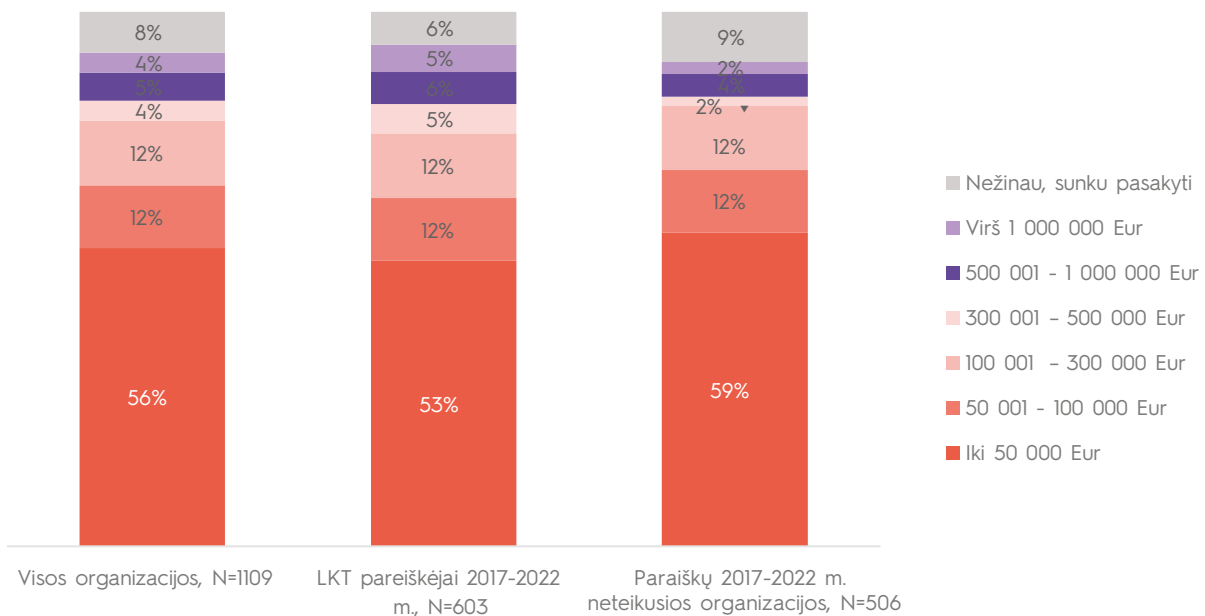
Dauguma šių organizacijų 2019 m. nurodė neturėjusios kūrybinių darbuotojų (32 %) arba turėjusios 1-3 tokius darbuotojus (42 %). Nors 35 % šių organizacijų pagal EVRK sekciją užsiima menine, pramogine ir poilsio organizavimo veikla, dažniau nei LKT pareiškėjai jos atstovauja profesinę, mokslinę ir techninę veiklą (24 % lyginant su 4 %), santykinai dažniau veikia ir apdirbamosios gamybos srityje (9 % lyginant su 2 %). Pagal EVRK klasę, tarp LKT paraiškų netekusių organizacijų daug dažniau galima sutikti veikiančias architektūros ir kultūrinio švietimo srityse (atitinkamai 14 % ir 15 %).

Organizacijų biudžetas ir veiklų finansavimas ikipandeminiu laikotarpiu (2015–2019 m.)

Didžioji dalis – virš pusės visų apklaustųjų organizacijų nurodė, jog jų metinis biudžetas 2019 m. sudarė iki 50 000 Eur. Tarp paraiškų netekusių organizacijų yra mažiau tokių, kurių biudžetas 2019 m. buvo didelis ir sudarė virš 300 000 Eur – 8 % palyginti su 17 % pareiškėjų (3 pav.).

4 PAV. ORGANIZACIJŲ METINIS BIUDŽETAS 2019 METAIS.

Koks buvo Jūsų organizacijos metinis biudžetas 2019 metais?

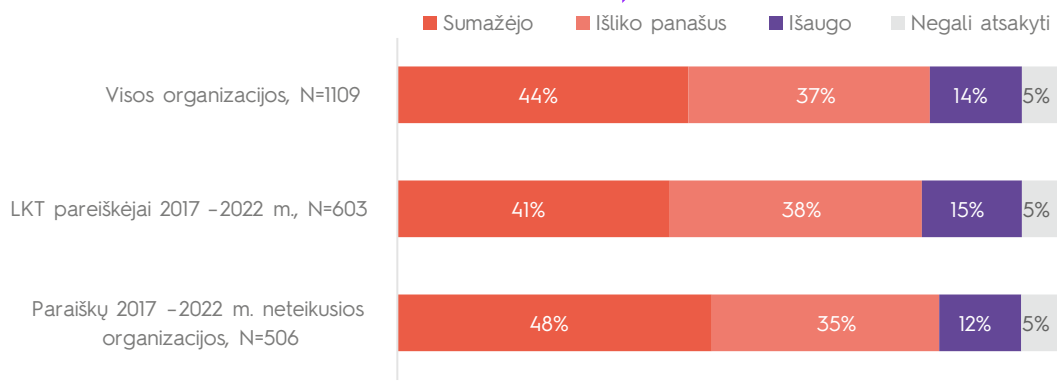

Organizacijų biudžeto dydžio ir pajamų struktūros pokyčiai pandeminiu laikotarpiu

Lygindami savo atstovaujamų organizacijų biudžetą 2019 m. ir 2020 m., 44 % respondentų teigė, jog 2020-aisiais jų biudžetas sumažėjo. Kiek mažiau (37 %) nurodė, jog biudžetas išliko panašus, o išaugo jis tik 14 % organizacijų. Kiek dažniau sumažėjimą minėjo paraiškų LKT netekusios organizacijos (48 % lyginant su 41 % LKT pareiškėjų), tačiau šis skirtumas nėra statistiškai reikšmingas (4 pav.).

5 PAV. ORGANIZACIJŲ 2020 M. BIUDŽETO, LYGINANT SU 2019 M., POKYČIO VERTINIMAS

Kaip pakito Jūsų metinis biudžetas 2020 m., lyginant su 2019 metais?

Lyginant detalesniais pūjūviais, sumažėjusį biudžetą dažniau minėjo Vilniaus miesto atstovai (49 %), o kad išliko panašus – Šiaulių, Panevėžio ir Tauragės apskrityse įsikūrusių organizacijų atstovai. Pagal išaugusį biudžetą labiausiai išsiskyrė Marijampolės apskritis – čia net 30 % organizacijų teigė, jog jų biudžetas išaugo. Pagal teisinę formą, statistškai reikšmingai dažniau – 52 % viešųjų įstaigų biudžetas sumažėjo, tuo metu tik 16 % biudžetinių įstaigų patyrė sumažėjimą. Santykinai didesnė dalis asociacijų teigė, jog jų biudžetas išliko panašus (47 %), tačiau ir sumažėjimą nurodė patyrusios 41 % jų, tad panašu, kad asociacijos pandeminiu laikotarpiu buvo gana skirtingose situacijose. Pagal EVRK skyrius, sumažėjimą kiek dažniau nurodė organizacijos, užsiimančios kūrybine, menine ir pramogų organizavimo veikla (50 % jų) bei sportine, pramogų

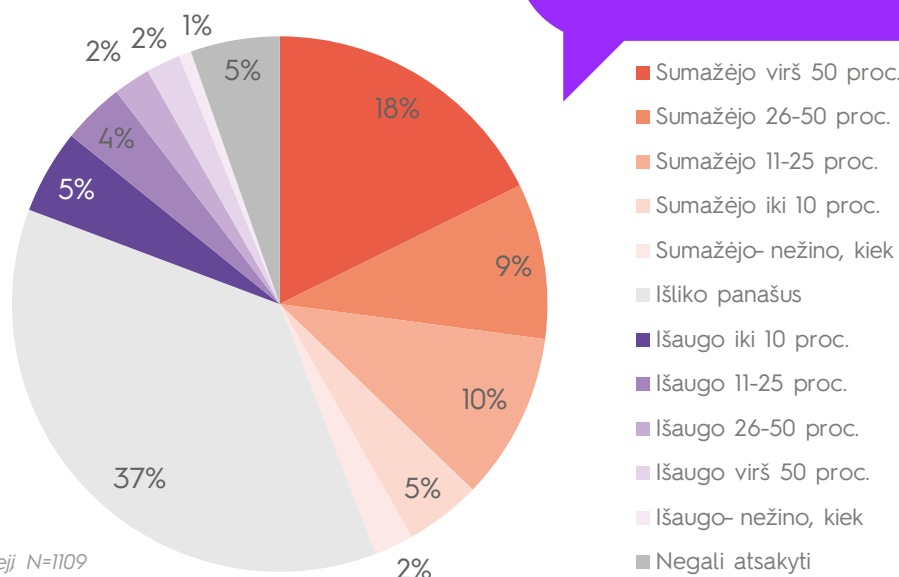
ir poilsio organizavimo veikla (57 %). Į šiuos EVRK skyrius patenka scenos menų ir meninės kūrybos bei atstovavimo, renginių organizavimo veiklos.

Net 18 % visų apklaustųjų organizacijų nurodė, kad jų biudžeto sumažėjimas siekė daugiau nei 50 % (5 pav.). Tos organizacijos, kurių biudžetai 2020 m. išaugo, dažniausiai nurodė nedidelį augimą – iki 10 % ar 25 % (atitinkamai 5 % ir 4 % visų organizacijų).

Daugiausia organizacijų, kurių biudžetas sumažėjo virš 50 %, pasitaikė Klaipėdos mieste (30 % lyginant su 18 % visų organizacijų), tarp viešųjų įstaigų (24 %), taip pat scenos menų ir atstovavimo bei renginių organizavimo organizacijų (po 23 % tarp šių sričių organizacijų) bei mažiausių pagal samdomų darbuotojų skaičių (iki 4 darbuotojų) organizacijų (23 %).

6 pav. ORGANIZACIJŲ 2020 M. BIUDŽETO POKYČIO VERTINIMAS PROCENTAIS, LYGINANT SU 2019 M.

Kaip pakito Jūsų metinis biudžetas 2020 m., lyginant su 2019 metais?

Imtis: visi apklaustieji N=1109

Apklausoje rezultatai atitinka KKS pajamų statistiką (8 lentelė). Respondentų nurodytas 2020 m. biudžeto pokyčio išvestinis vidurkis³¹ sudaro -16 %, o pagal teikiamą 2019–2021 m. KKS priskirtinų įmonių statistiką³² – apie 14 %. Beje, nors 2021 m. pokytis apklausoje nebuvo vertinamas, pagal statistiką, vertinant

2019–2021 m. laikotarpį, visų įmonių pardavimo pajamų balansas 2021 m. pabaigoje siekė 23 % augimą³³, o KKS – 3 %. Tad galima teigti, jog kultūros sektoriaus organizacijos 2020 m. patyrė gana ženklių sunkumų ir tokio pajamų augimo, kaip visos Lietuvos įmonės bendrai, 2021 m. nepajuto.

8 lentelė. ĮMONIŲ PARDAVIMO PAJAMŲ STATISTIKA 2019–2021 M., TŪKST. EUR³⁴

	2019 m.	2020 m.	2021 m.	Metinis pokytis (2020 – 2019 m.)	Metinis pokytis (2021 – 2020 m.)	2019–2021 m. balansas
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	97 494 840	96 377 374	119 414 152	-1%	24%	23%
Iš viso pagal pasirinktus KKS EVRK skyrius	911 417	782 379	917 236	-14%	17%	3%
Spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas	267 901	248 516	288 308	-7%	16%	9%
Knygų, periodinių leidinių leidyba ir kita leidybinė veikla	111 635	110 835	119 633	-1%	8%	7%
Kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamyba, garso įrašymo ir muzikos įrašų leidybos veikla	120 805	86 148	106 078	-29%	23%	-6%
Programų rengimas ir transliavimas	74 912	70 143	85 555	-6%	22%	16%
Kita profesinė, mokslinė ir techninė veikla	158 908	148 930	164 802	-6%	11%	4%
Kūrybinė, meninė ir pramogų organizavimo veikla	66 193	41 884	56 799	-37%	36%	-1%
Bibliotekų, archyvų, muziejų ir kita kultūrinė veikla	11 238	9 119	9 191	-19%	1%	-18%
Pramogų ir poilsio organizavimo veikla	99 825	66 804	86 870	-33%	30%	-3%

31 Vidurkio skaičiavimo metodas: kiekvienam atsakymui priskiriama jo vidurinė reikšmė, pvz., nurodžius sumažėjimą virš 50 % daroma prielaida, jog vidutiniškai sumažėjimas šioje grupėje siekė -75 %, nurodžius sumažėjimą 26–50 %, priskiriama vidurinė reikšmė -38 % ir t. t. Tokiu būdu šios reikšmės pasveriamos pagal jį pasirinkusių respondentų kiekį ir padalinamos iš visos imties (į skaičiavimą neįtraukiami 5 % atsakę „Negaliu atsakyti“, o negalėjusiems nurodyti, kiek biudžetas išaugo / sumažėjo, priskiriama 0 % pokyčio reikšmė.

32 Valstybės duomenų agentūros portale pardavimo pajamų statistika teikiama EVRK kodų 2 skaitmenų lygmenyje, todėl į palyginimą įtraukti tik tie sektoriai, kurie didžiaja dalimi padengia kultūros organizacijas.

33 Metinė infliacija 2021 m. sudarė 10,6 % (šaltinis: https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/7431405/PSR_2021.xls/96738c97-a2d6-497f-bcc7-70f10d8024e5).

34 Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=23a0fffd-12bb-4900-aba9-a1d102dfe28d#/>

Darbuotojų skaičiaus ir darbo režimo pokyčiai pandeminiu laikotarpiu

Šiame skyriuje palyginama darbuotojų skaičiaus dinamika 2019–2021 m. bei darbo režimo pokyčiai, įvedus karantiną dėl COVID-19 viruso plitimo.

Tyrimo dalyviai nurodė, jog 2019 m. jų organizacijoje dirbo vidutiniškai 10 kūrybinių darbuotojų (10 lentelė). COVID-19 laikotarpiu maždaug vienas kūrybinis darbuotojas buvo prastovose bent 1 mėnesį, tiek pat susirado papildomą darbą už organizacijos ribų. Atleidimai ir / ar nepratęstos bendradarbiavimo sutartys pasitaikė retai. Gerokai dažniau kūrybinių darbuotojų išteklių buvo nukreipti kitoms veikloms organizacijų viduje. Ypač tai būdinga LKT pareiškėjų tikslinei grupei – vidutiniškai 4 darbuotojai lyginant su 1 darbuotoju tarp paraiškų neteikusių organizacijų (10 lentelė ir 11 lentelė).

Kūrybinių darbuotojų prastovos labiau būdingos buvo scenos menų organizacijoms (vidutiniškai

1,8 darbuotojo, o pagal EVRK priklausančioms scenos pastatymų veiklos klasei – 2,4 darbuotojo). Naujomis kūrybinėmis veiklomis organizacijos viduje dažniau užsiėmė atminties institucijų ir scenos menų organizacijų darbuotojai (atitinkamai 7,2 ir 5,4 darbuotojo). Tiek LKT pareiškėjų, tiek paraiškų neteikusių imtyje užsiėmimas naujomis kūrybinėmis veiklomis COVID-19 laikotarpiu ypač būdingas biudžetinėms įstaigoms, bibliotekų, archyvų ir muziejų veikla užsiimančioms, taip pat didelėms pagal darbuotojų skaičių ir biudžetą organizacijoms. Susirasti papildomą darbą arba patirti atleidimą dažniausiai teko filmų ir TV programų gamybos, muzikos įrašų leidybos srities kūrybiniams darbuotojams (atitinkamai vidutiniškai 3 ir 2 darbuotojai). Beje, LKT pareiškėjų imtyje daug dažniau kūrybinius darbuotojus atleido ar nepratęsė jų sutarčių organizacijos su didžiausiu metiniu biudžetu (2019 m. virš 1 mln. EUR) – vidutiniškai 5 lyginant su 1 tarp visų LKT pareiškėjų. Vis tik tokių apklaustųjų imtis nedidelė, tad vertintina kaip bendra tendencija. Tuo metu tarp paraiškų neteikusių organizacijų tokios tendencijos nematyti.

9 lentelė. **KŪRYBINIŲ DARBUOTOJŲ (KD) SKAIČIAUS VIDURKIS 2019 M. IR ŠIŲ DARBUOTOJŲ ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VALDYMAS COVID-19 LAIKOTARPIU (2020–2021 M.):** tarp LKT pareiškėjų ir paraiškų neteikusių organizacijų

		2019 m.				2020–2021 m.	
		KD ¹ skaičiaus vidurkis	Dirbančių pagal kitas nei darbo sutartis ² KD skaičiaus vidurkis	KD užsiėmę naujomis kūrybinėmis veiklomis organizacijos viduje	KD susiradę papildomą darbą ne organizacijos viduje	KD buvę prastovose 1 mėn. ar ilgiau	KD buvę atleisti arba nepratęstos jų darbo ar kt. bendradarbiavimo sutartys
LKT pareiškėjai 2017–2022 m. (N I vidurkiai)	603	13,5	8,5	4,2	1,5	1,3	0,8
Paraiškų 2017–2022 m. neteikusios organizacijos (N I vidurkiai)	506	5,9	5,8	1,0	0,9	1,0	0,2

¹ Pvz., dizaineriai, garso režisieriai, aktoriai, keramikai, architektai

² Projektinio darbo, autorinės, individualios veiklos

* Maža imtis (30 ≤ N < 50) ** Labai maža imtis (10 ≤ N < 30) *** Per maža imtis (N < 10)

Imtis: visi apklaustieji, išskyrus negalėjusius nurodyti darbuotojų skaičių

Kalbant apie administracijos darbuotojus, COVID-19 laikotarpiu maždaug vienas administracinį darbą dirbantis darbuotojas buvo prastovose bent 1 mėnesį, tačiau, kitaip nei kūrybiniai darbuotojai, retas kuris gavo kitas ar naujas darbo funkcijas. Šių darbuotojų atleidimai ir / ar nepratęstos darbo sutartys taipogi pasitaikė itin retai.

Daug dažnesnis reiškinys aptariamam laikotarpiu – papildomas administracijos darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, kuris daug dažniau nurodytas LKT pareiškėjų – šių organizacijų atstovų teigimu, vidutiniškai keturi pagal darbo sutartis dirbantys darbuotojai tobulinosi pandeminiu laikotarpiu ir tik vidutiniškai mažiau nei vienas – tarp paraiškų LKT 2017–2022 m. neteikusių organizacijų (12 lentelė ir 13 lentelė). Tokie skirtumai iš dalies susiję su gerokai didesne biudžetinių įstaigų dalimi tarp LKT pareiškėjų: būtent biudžetinės organizacijos LKT pareiškėjų imtyje išsiskyrė aukštu administracijos darbuotojų, COVID-19 laikotarpiu kėlusią kvalifikaciją, vidurkiu (10 darbuotojų). Šioje imtyje pagal veiklos sritį dažniausiai darbuotojų kvalifikaciją kėlė organizacijos, nurodžiusios, jog užsiima atminties institucijų (bibliotekų, archyvų, muziejų) veikla³⁵ bei veikiančios taikomųjų menų (architektūros ir dizaino) srityje (17-18 darbuotojų vidurkis). Viena Kauno apskrities biudžetinė įstaiga minėjo, jog jų darbuotojai kėlė kvalifikaciją

„maketavimo, montavimo, viešinimo elektroninėje erdvėje srityse“. Tačiau labiausiai išsiskiria LKT pareiškėjų imčiai priklausančios didžiausios pagal sutartinių darbuotojų skaičių (50 ar daugiau) ir didžiausią biudžetą 2019 m. (virš 1 mln. EUR) turėjusios organizacijos – jos nurodė, jog vidutiniškai 32-35 jų administracijos darbuotojai pandeminiu laikotarpiu tobulinosi. Palyginimui, organizacijų, turinčių 30-49 darbuotojus vidurkis šiuo aspektu – 10 darbuotojų. Kitaip tariant, ši tendencija nėra tolygi vertinant pagal organizacijų darbuotojų skaičių, o greičiau „lūžta“ ties itin didelėmis organizacijomis. Tarp LKT paraiškų neteikusių organizacijų administracijos darbuotojų kvalifikacijos kėlimas panašia apimtimi nematomas nė vienu pūviu: vėlgį, didžiausias vidurkis nurodytas biudžetinių įstaigų (9 darbuotojai), tačiau šioje imtyje jų itin nedaug (N=29).

LKT paraiškų neteikusių imtyje papildomai galima atkreipti dėmesį, kad administracinių darbuotojų prastovos buvo labiausiai būdingos organizacijoms, turinčioms 5-9 darbuotojus, ir didžiausią šioje imtyje apyvartą (2019 m. 300 tūkst. EUR ar daugiau³⁶) turėjusioms organizacijoms (atitinkamai vidutiniškai 3 ir 6 darbuotojai). Tarp LKT pareiškėjų didžiausią prastovų vidurkį galima matyti tarp 30-49 darbuotojus turinčių organizacijų – jis kiek mažesnis nei 3 darbuotojai (t. y. 2,6 darbuotojo).

10 lentelė. ADMINISTRACINĮ DARBĄ PAGAL DARBO SUTARTĮ ATLIEKANČIŲ DARBUOTOJŲ (AD) ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VALDYMAS COVID-19 LAIKOTARPIU (2020–2021 M.): tarp LKT pareiškėjų ir paraiškų neteikusių organizacijų

		2020–2021 m.			
		AD papildomai kėlė savo kvalifikaciją	AD buvę prastovose 1 mėn. ar ilgiau	AD gavę kitas / naujas darbo funkcijas	AD buvę atleisti arba nepratęstos jų darbo sutartys
LKT pareiškėjai 2017-2022 m. (N vidurkia)	603	3,8	0,9	0,5	0,2
Paraiškų 2017-2022 m. neteikusių organizacijos (N vidurkia)	506	0,8	1,2	0,2	0,2

* Maža imtis (30 ≤ N < 50) ** Labai maža imtis (10 ≤ N < 30) *** Per maža imtis (N < 10)

Imtis: visi apklaustieji, išskyrus negalėjusius nurodyti darbuotojų skaičių

35 Respondentų, priskyusių savo atstovaujamą organizaciją atminties institucijų sričiai buvo kiek daugiau (N=80) nei į apklausą pateko tokių organizacijų pagal pagrindinę veiklą, priskirtą EVRK skyriui „Bibliotekų, archyvų, muziejų ir kita kultūrinė veikla“ (N=65), dėl to kai kurie tyrimo rezultatai šiais pūviais skiriasi.

36 Tokių organizacijų šioje imtyje N=44, todėl smulkesnis skaidymas (kuris buvo galimas ir taikytas LKT pareiškėjų imtyje) būtų nepatikimas.

COVID-19 pandemijos karantinų poveikis organizacijų veiklai

Didesnė dalis organizacijų teigė, jog su įvairiais sunkumais ir pokyčiais karantinų metu susidūrė ne tik jo sugriežtinimo metu, bet per visas jo fazes (11 pav.). Karantinai stipriausiai paveikė renginių sritį. Visų karantino fazių metu 3 iš 4 apklaustų Lietuvos kultūros organizacijų atšaukė dalį planuotų renginių ar kitų veiklų bent vienam mėnesiui. Organizacijos buvo paveiktos ir finansiškai – 6 iš 10-ies teigia, jog sumažėjo pajamos iš privačių šaltinių, o 4 iš 10-ies organizacijų veikla buvo pilnai sustabdyta bent vieną mėnesį. Iš viso per karantiną kas trečia organizacija negalėjo suteikti dalies paslaugų ar įgyvendinti projektų, skirtų socialiai pažeidžiamiems asmenims (senjorams, socialinės rizikos šeimoms ir pan.). Santykinai nedidelei daliai kultūros organizacijų kilo iššūkių pritaikant paslaugas ar produktus asmenims, turintiems fizinę ar psichinę negalią – su tuo susidūrė 15 % jų. Kas trečia organizacija teigia, jog per karantiną jų veikla suintensyvėjo, t. y. išaugo darbo apimtys, lyginant su 2019 metais. Kas ketvirta organizacija teigia, kad pablogėjo darbuotojų atliekamo darbo kokybė. Be abejonės, darbo kokybės suprastėjimas galėjo sietis tiek su didėjusiomis darbo apimtimis, tiek darbuotojų emocine būseną. Kaip iliustraciją galima pateikti vienos Telšių apskrities meninę, pramoginę ir poilsio organizavimo veiklą

užsiimančios organizacijos komentarą: „Darbuotojams pandeminė situacija sukėlė didelį stresą. Kadangi paslaugos iki tol buvo teikiamos gyvai, prisitaikymas prie esamos situacijos sukėlė daug iššūkių (kompiuterinis raštingumas, virtuali erdvė, repeticijos nuotolyje <...>).“

Iš kitos pusės, buvo ir pozityvesnių pokyčių: 4 iš 10 organizacijų naujai skaitmenizavo bent vieną organizacijos paslaugą (pirmą kartą teikė ją virtualioje erdvėje), pradėjo vystyti naujus produktus ir / ar paslaugas. Kauno apskrityje įsikūrusi biudžetinė įstaiga komentavo savo veiklą šioje srityje: „Pandeminė situacija paskatino kurti produktus, panaudojant šiuolaikines technologijas. Produktus, padedančius atsipalaiduoti, sumažinti nerimą, stresą, geriau pažinti save. Manome, kad tai aktualu tiek esant pandeminei situacijai, tiek įveikiant jos padarinius.“

Organizacijų atstovų komentarai apie COVID-19 laikotarpį duoda papildomų įžvalgų, jog organizacijoms šiuo laikotarpiu padėjo išgyventi gebėjimas lanksčiai prisitaikyti prie esamų apribojimų bei veiklos perorientavimas: „Mažinome darbo valandų skaičių, ieškojom kitos veiklos krypties, kuri šiuo metu vystoma ir plečiama“ (Klaipėdos apskrities privati organizacija); „Tas laikotarpis, nors ir su įtampa, mobilizavo ir išmokė dirbti kitaip“ (Vilniaus apskrities biudžetinė įstaiga); „Prisitaikėme ir paslaugas teikėme nuotoliniu būdu“ (Vilniaus miesto privati organizacija).

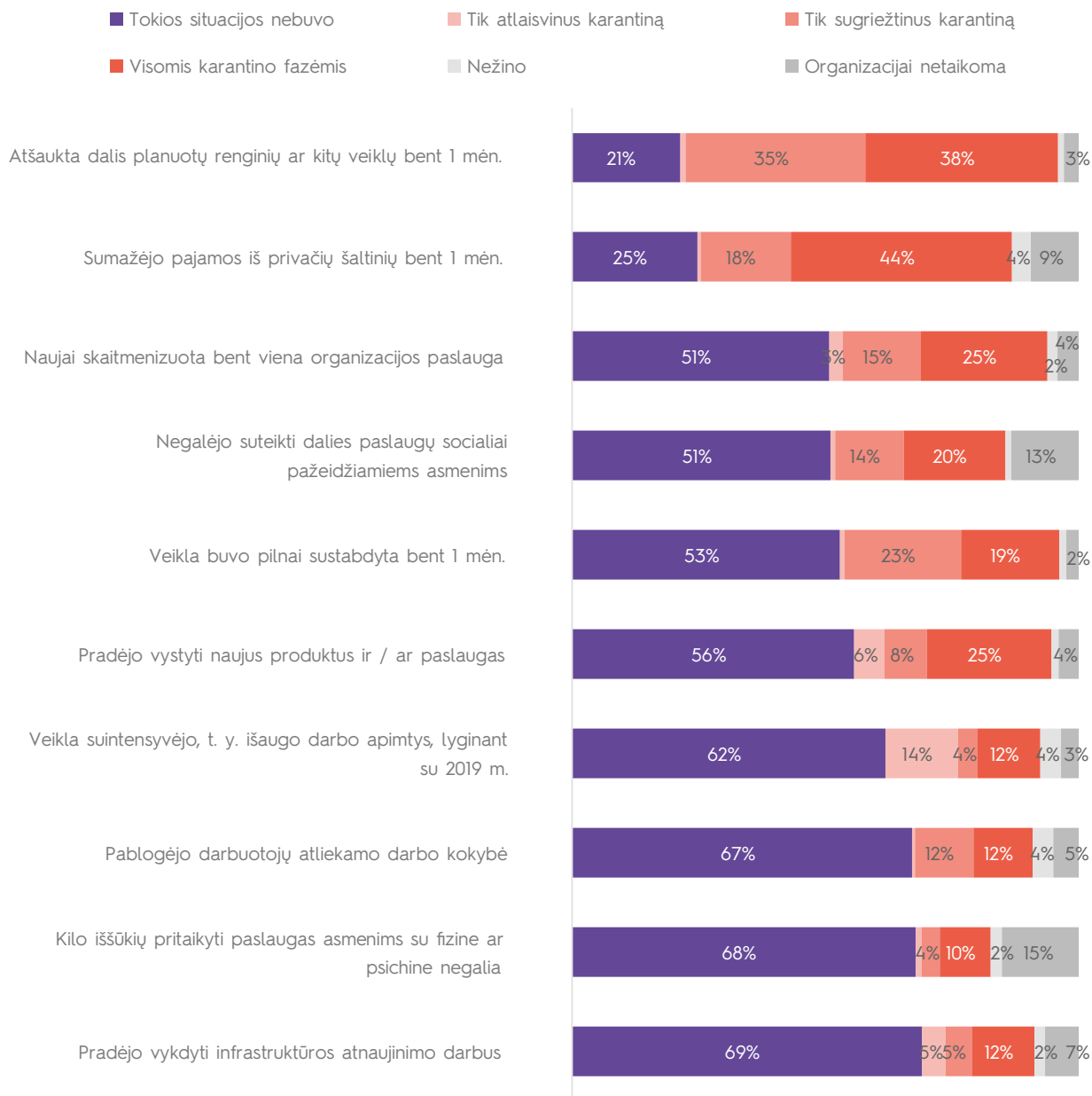
Prienų kultūros ir laisvalaikio centro projektas „PROmetėjas“, 2021 m.
Nuotrauka: Gintarė Žaltauskaite, Prienų kultūros ir laisvalaikio centro archyvas

7 pav. **SKIRTINGŲ KARANTINO GRIEŽTUMO FAZIŲ POVEIKIS ORGANIZACIJŲ VEIKLAI 2020–2021 M.** (visi apklaustieji)

Organizacijų veikla skirtingomis karantino griežtumo fazėmis 2020–2021 m.

Imtis: visi apklaustieji

Pastaba: skalės atsakymai, sudarantys iki 1 %, pateiktoje diagramoje skaičiais nenurodyti

Lyginant pandemio laikotarpio veiklų pokyčius tarp LKT pareiškėjų ir paraiškų neteikusių organizacijų, LKT pareiškėjai dažniau atšaukė renginius ar kitas veiklas (81 % LKT pareiškėjų lyginant su 67 % paraiškų neteikusių organizacijų), susidūrė su sunkumais teikiant paslaugas socialiai pažeidžiamiems asmenims (45 % lyginant su 23 %) ir teigė, kad per karantiną jų veikla suintensyvėjo (34 % lyginant su 26 %). Tuo pat metu, LKT pareiškėjai dažniau naujai skaitmenizavo bent vieną paslaugą, pradėjo vystyti naujus produktus ir / ar paslaugas: šių veiksmų ėmėsi pusė LKT pareiškėjų ir trečdalis paraiškų neteikusių organizacijų.

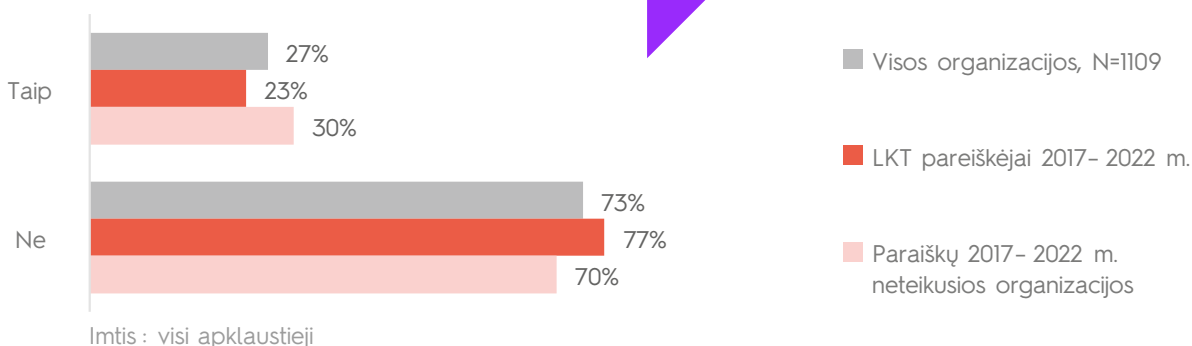
Naudojimas valstybės finansine parama, skirta mažinti su COVID-19 susijusiems padariniams ir paramos formų vertinimas

Kiek daugiau nei kas ketvirta iš visų apklaustų Lietuvos kultūros organizacijų nurodė pasinaudojusios valstybės finansine parama, skirta mažinti su COVID-19 susijusiems padariniams (11 pav.)³⁷ Šia parama reikšmingai dažniau pasinaudojo Vilniaus (34 %) ir Klaipėdos (43 %) miestuose įsikūrusios organizacijos, taip pat trečdalis viešųjų įstaigų bei privačių organizacijų. Biudžetinės įstaigos ir asociacijos, atminties institucijos parama pasinaudojo rečiau: maždaug 1 iš 10 tokių organizacijų. 23 % LKT pareiškėjų imties atstovų teigia pasinaudoję šia parama – kiek mažiau nei tarp paraiškų neteikusių organizacijų (30 %).

Analizuojant LKT pareiškėjų imtį, daugiau pasinaudojusiųjų valstybės parama dėl COVID-19 yra tarp Vilniaus mieste įsikūrusių organizacijų ir viešųjų įstaigų (abiems atvejais apie trečdali), taip pat tarp mažiausių pagal darbuotojų skaičių organizacijų (29 % turinčių 1 – 4 darbuotojus ir 43 % turinčių 5 – 9 darbuotojus). Taip pat dažniau tai yra organizacijos, kurių biudžetas 2019 m. siekė virš 50 000 iki 300 000 Eur ir tais pačiais metais turėjusios 11 ar daugiau darbuotojų, dirbusių pagal kitas nei terminuoto ar neterminuoto darbo sutartis (kiekvienių pūviu maždaug 4 iš 10-ies organizacijų). Rečiau tarp LKT pareiškėjų parama pasinaudojo Panevėžio apskrityje, taip pat Kauno mieste arba Kauno apskrityje įsikūrusios organizacijos³⁸, asociacijos ir ypač biudžetinės įstaigos, bibliotekos ir muziejai (pastarieji du pūviai neabejotinai susiję).

Tarp LKT paraiškų 2017–2022 m. neteikusių organizacijų parama dažniau pasinaudojo Klaipėdos miesto organizacijos (net 52 % jų), pagal EVRK skyrių – kita profesinė, mokslinė ir techninė veikla užsiimančios organizacijos (fotografavimas, vertimai, projektavimas; 47 %). Mažiau COVID-19 parama pasinaudojo Kauno, Šiaulių, Telšių apskričių organizacijos (šiais pūviais imtys mažos, tad vertintina tik tendencija), taip pat asociacijos ir organizacijos, neturinčių darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį (visais minėtais pūviais nuo 5 iki 13 %). Pastebėtina, jog pagal organizacijos dydį tokių ryškių skirtumų kaip LKT pareiškėjų imtyje nėra: valstybės parama teigė panašiai pasinaudojusios įvairių dydžių organizacijos, tačiau rečiau ja naudojosi tos, kurios samdomų pagal sutartį darbuotojų neturi (12 % jų).

8 pav. PASINAUDOJIMAS PAPILDOMA VALSTYBĖS FINANSINE PARAMA, SKIRTA MAŽINTI SU COVID-19 PANDEMIJA SUSIJUSIEMS PADARINIAMS

Ar Jūsų organizacija pasinaudojo papildoma valstybės finansine parama, skirta mažinti su COVID-19 pandemija susijusiems padariniams?

³⁷ Pagal tyrimo klausimą, pasinaudoję tokia parama buvo laikomi respondentai, kurie nurodė daugiau nei 0 % ties tokia parama skirstydami organizacijos 2020 – 2021 m. metų įplaukas pagal rūšis, arba, negalėję to padaryti, buvo perklausiami atskiru klausimu konkrečiai apie pasinaudojimą papildoma valstybės finansine parama (žr. klausimyno 20 kl. 110 psl. ir 21A kl. 111 psl.). Pastebėtina, jog šiais klausimais nebuvo siekiama nustatyti tikslaus paramos gavėjų skaičiaus, kadangi nebūtinai visos organizacijos tiksliai žinojo, kurios 2020–2021 m. valstybės paramos priemonės yra skirtos būtent COVID-19 padariniams mažinti (pvz., dėl PVM lengvatos atskirai organizacijoms kreiptis nereikėjo). Šie klausimai buvo naudojami įvertinti bendroms tendencijoms ir atrinkti respondentus valstybės paramos efektyvumo vertinimui.

³⁸ Atskirais pūviais Kauno mieste ir Kauno apskrityje statistiškai reikšmingam skirtumui su visa imtimi nustatyti nepakanka imties, tačiau analizuojant abi vietas apibendrintai matoma nurodyta tendencija.

10 lentelė. PASINAUDOJIMAS PAPILDOMA VALSTYBĖS FINANSINE PARAMA, SKIRTA MAŽINTI SU COVID-19 PANDEMIJA SUSIJUSIEMS PADARINIAMS

			Pasinaudojo	Nepasinaudojo
Visos organizacijos (N Eilutės %)		1109	27%	73%
Imtis	LKT pareiškėjai 2017-2022 m.	603	23%	77%
	Paraiškų 2017-2022 m. neteikusios organizacijos	506	30%	70%
Vietovė (kur organizacija įsikūrusi)	Vilniaus miestas	450	34% ▲	66% ▼
	Kauno miestas	118	24%	76%
	Klaipėdos miestas	62	43% ▲	57% ▼
	Vilniaus apskritis (be Vilniaus m.)	67	14% ▼	86% ▲
	Kauno apskritis (be Kauno m.)	64	11% ▼	89% ▲
	Klaipėdos apskritis (be Klaipėdos m.) *	44	21%	79%
	Šiaulių apskritis	66	17%	83%
	Panevėžio apskritis	65	17%	83%
	Utenos apskritis *	49	26%	74%
	Alytaus, Marijampolės, Tauragės, Telšių apskritys	124	18% ▼	82% ▲
Teisinė forma	Viešojo įstaiga	394	34% ▲	66% ▼
	Privati organizacija	348	33% ▲	67% ▼
	Biudžetinė įstaiga	187	9% ▼	91% ▲
	Asociacija	180	12% ▼	88% ▲
EVRK sekcija	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	498	26%	74%
	Informacija ir ryšiai	171	32%	68%
	Švietimas	162	24%	76%
	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	137	29%	71%
	Administracinė ir aptarnavimo veikla	75	24%	76%
	Kita (gamyba, prekyba, kita veikla)	66	25%	75%
EVRK skyrius	Kūrybinė, meninė ir pramogų organizavimo veikla	281	30%	70%
	Sporto, pramogų, poilsio organizavimo veikla	136	25%	75%
	Bibliotekos, archyvai, muziejai	80	10% ▼	90% ▲
	Filmų, TV programų gamyba, muzikos įrašų leidyba	79	34%	66%
	Leidybinė veikla	69	35%	65%
	Kita profesinė, mokslinė ir techninė veikla	53	44% ▲	56% ▼
	Kita	411	23%	77%
Kultūros ir / ar meno sritis	Scenos menai	351	26%	74%
	Kultūros paveldas	171	20%	80%
	Vizualieji menai	168	26%	74%
	Literatūra	135	28%	72%
	Taikomieji menai	131	21%	79%
	Kinas ir audiovizualinis menas	126	26%	74%
	Atminties institucijos	94	9% ▼	91% ▲
	Kita su kultūra susijusi veikla	371	28%	72%

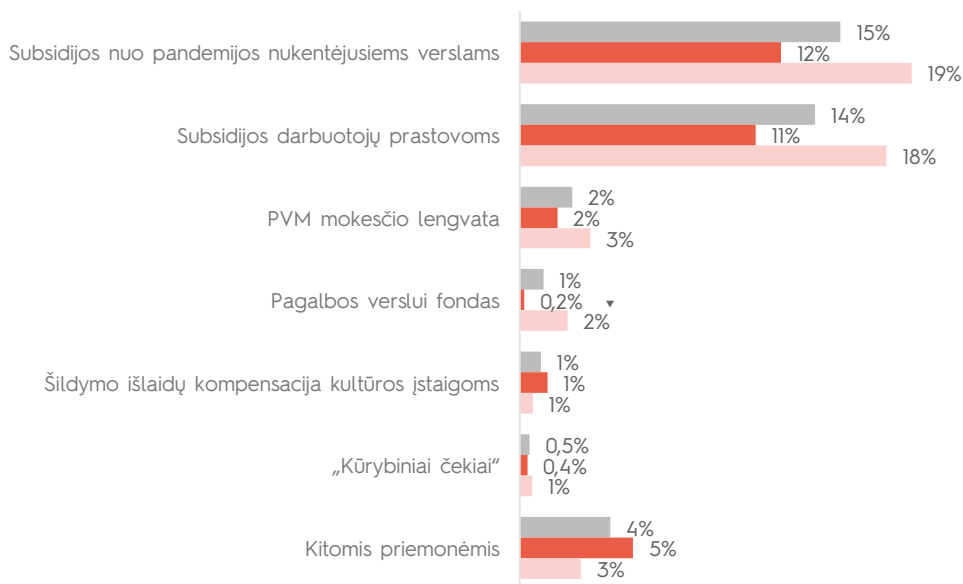
* Maža imtis (30 ≤ N < 50) ** Labai maža imtis (10 ≤ N < 30) *** Per maža imtis (N < 10)

Kalbant apie konkrečią paramos formą, dažniausiai apklaustosios kultūros organizacijos 2020–2021 m. nurodė pasinaudojusios subsidijomis nuo pandemijos nukentėjusiems verslams (15 %) ir subsidijomis darbuotojų prastovoms (14 %) (12 pav.). Kitomis priemonėmis teigė pasinaudojusios tik nedidelė dalis organizacijų: 2 % pasinaudojo PVM lengvata, 1 % – pagalbos verslui fondu (dažniau – paraiškų LKT neteikusios organizacijos), šildymo išlaidų kompensacija, 0,5 % – kūrybiniais čekiais. Dar 4 % pasinaudojo įvairiomis kitomis priemonėmis (kompensacijomis apsaugos priemonėms nuo COVID-19, Invega priemonėmis, kultūros politiką įgyvendinančių institucijų priemonėmis ir pan.).

Dėl nedidelių pasinaudojusiųjų atskiromis valstybės pagalbos formomis imčių pagal organizacijų charakteristikas galima įvardyti tik kelias bendras tendencijas: subsidijomis nuo pandemijos nukentėjusiems verslams **rečiau** naudojosi asociacijos ir 10 ar daugiau darbuotojų turinčios organizacijos. Subsidijomis darbuotojų prastovoms taipogi **rečiau** pasinaudojo pagal EVRK sekciją informacijos ir ryšių organizacijos, filmų ir garso įrašų leidybos srities organizacijos bei neturinčios darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis. **Dažniau** jomis pasinaudojo organizacijos, turinčios 5 – 9 samdomus darbuotojus.

9 pav. NAUDOTOS VALSTYBĖS PAGALBOS FORMOS, 2020–2021 M.

Kokia valstybės pagalbos forma 2020–2021 m. pasinaudojote?

Kitos priemonės: Invega priemonė; kultūros politiką įgyvendinančių institucijų priemonė; kita valstybės plano priemonė; kompensacija apsaugos priemonėms nuo COVID 19; parama, kai nėra aiškus paramos šaltinis

- Visos organizacijos, N=1109
- LKT pareiškėjai 2017–2022 m., N=603
- Paraiškų 2017–2022 m. neteikusios organizacijos, N=506

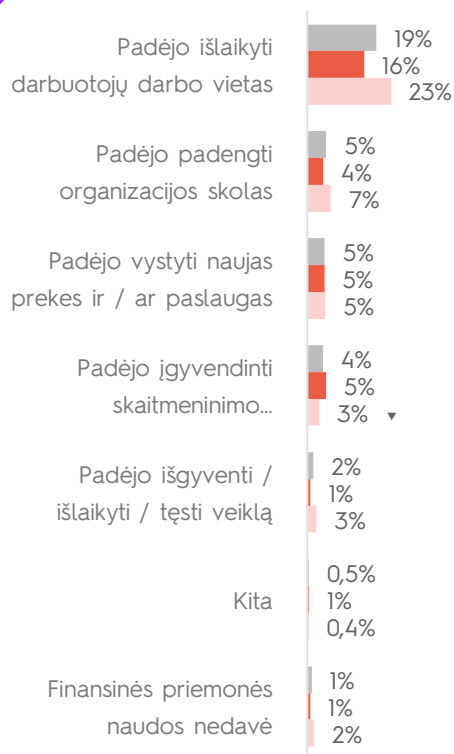
Imtis: visi apklaustieji

Papildoma valstybės finansinė parama, skirta sumažinti su COVID-19 susijusiems padariniams, labiausiai gelbėjo išsaugant darbo vietas. Iš viso 1 iš 5 apklaustų organizacijų (arba 74 % pasinaudojusių valstybės parama dėl COVID-19) teigia, kad parama padėjo išlaikyti darbuotojų darbo vietas (8 pav.). Šis poveikis būdingesnis privačioms organizacijoms (28 %). Po 4–5 % apklaustų Lietuvos kultūroms organizacijų (ir kas pen-

ka pasinaudojusi parama) teigia, jog parama padėjo padengti organizacijos skolas, vystyti naujas prekes ir / ar paslaugas, įgyvendinti skaitmeninimo projektus. 2 % kultūros organizacijų ši finansinė parama padėjo išgyventi / išlaikyti / tęsti veiklą (7 % tarp pasinaudojusių parama). Iš viso 1 % apklaustų organizacijų mano, jog finansinės priemonės naudos nedavė (5 % tarp ja pasinaudojusių).³⁹

10 pav. PARAMOS POVEIKIS ORGANIZACIJOS VEIKLAI, (A) – nuo visų apklaustų organizacijų; (B) – nuo konkrečia priemone pasinaudojusių organizacijų

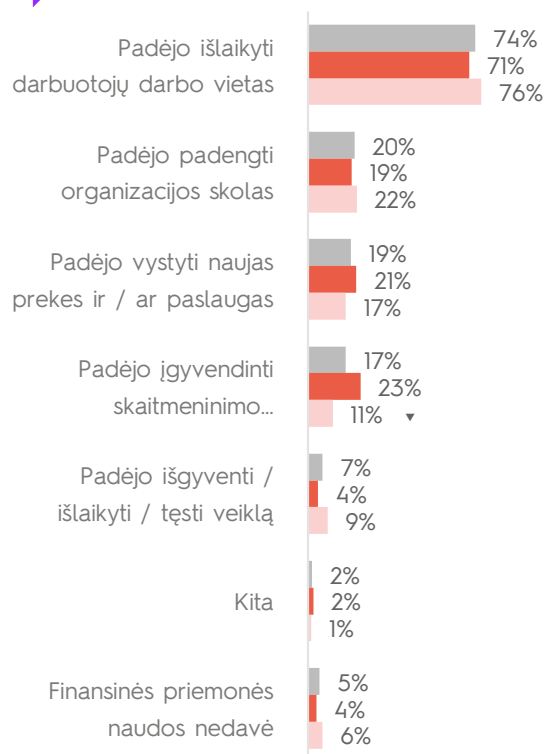
(A) Kaip papildoma valstybės finansinė parama, skirta mažinti su COVID-19 pandemija susijusiems padariniams, paveikė Jūsų organizacijos veiklą?

■ Visos organizacijos, N=1109
 ■ LKT pareiškėjai 2017–2022 m., N=603
 ■ Paraiškų 2017–2022 m. netekusioms organizacijoms, N=506

Imtis: visi apklaustieji

(B) Kaip papildoma valstybės finansinė parama, skirta mažinti su COVID-19 pandemija susijusiems padariniams, paveikė Jūsų organizacijos veiklą?

■ Visos organizacijos, N=1109
 ■ LKT pareiškėjai 2017–2022 m., N=603
 ■ Paraiškų 2017–2022 m. netekusioms organizacijoms, N=506

Imtis: visi apklaustieji

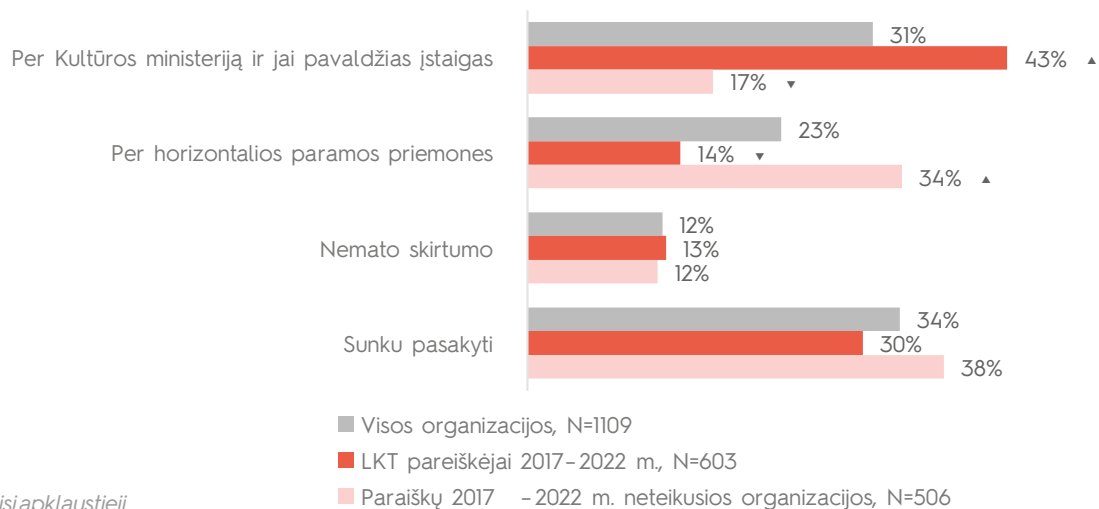
39 Pjūvių lentelės nepateikiamos, nes valstybės finansine parama, skirta sumažinti su COVID-19 susijusiems padariniams pasinaudojo tik 290 organizacijų, todėl daugelio pjūvių imtys yra per mažos analizei (N < 50).

Beveik kas trečias visų apklaustųjų organizacijų atstovas mano, kad krizių laikotarpiu valstybės paramą KKS organizacijoms yra efektyviau teikti per Kultūros ministeriją (toliau – KM) ir jai pavaldžias organizacijas (15 pav.). Paramos teikimą per KM reikšmingai dažniau prioretizuoja LKT pareiškėjai. Tarp jų 43 % pasisako už paramos teikimą per KM ir triskart mažiau – 14 % už jos teikimą per horizontalias priemones. Tarp paraiškų neteikusių organizacijų vyrauja priešingas požiūris: tik 17 % efektyvesniu laiko paramos teikimą per KM, o dvigubai daugiau (34 %) – per horizontalias paramos priemones. Abiejose grupėse maždaug kas dešimtas apklaustasis nemato skirtumo tarp šių paramos teikimo būdų, o maždaug kas trečias neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Skirtingų nuomonių iliustracijai galima pateikti pora respondentų komentarų. Tiek apie vieną, tiek kitą paramos teikimo kanalą teigiamai atsiliepė dvi skirtingos Vilniaus mieste įsikūrusios organizacijos: viena viešoji įstaiga teigė: „Likome labai patenkinti Ekonomikos ir inovacijų ministerijos skirta parama smulkioms meno organizacijoms. Jų pagalba galėjome išsilaikyti sunkiu metu.“ Tuo metu kitos, kultūriniu švietimu užsiimančios Vilniaus miesto organizacijos atstovas komentavo paramą, gautą iš LKT: „Pandemijos laikotarpis mano mažai organizacijai buvo katastrofa daugeliu atžvilgių. Nors finansavimas, kurį gavau iš Lietuvos kultūros tarybos, buvo nedidelis, jis labai padėjo. Jis taip pat padėjo man planuoti ateitį.“

11 pav. **PRIORITETO TEIKIMAS KRIZIŲ LAIKOTARPIO PARAMOS TEIKIMO KANALUI**

Ar efektyviau, kai krizių laikotarpiu valstybės parama kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijoms teikiama per Kultūros ministeriją ir jai pavaldžias įstaigas, ar per horizontalios paramos priemones?

Imtis: visi apklaustieji

Paramos teikimą per KM ir jai pavaldžias įstaigas efektyvesniu dažniau laiko viešosios (36 %) ir biudžetinės (41 %) įstaigos, pagal EVRK skirstymą – scenos pastatymų (47 %), vizualiųjų menų (43 %), administracine ir aptarnavimo (42 %), informacijos ir ryšių (40 %) veikla užsiimančios organizacijos. Teikimą per LKT rečiau palaiko privačios organizacijos (19 %) bei organizacijos, užsiimančios architektūros (17 %), sportine, pramogų ir poilsio organizavimo (21 %), kitomis (prekybos, gamybos, kita) (18 %) veiklomis.

Lietuvos kultūros tarybos pareiškėjų veikla 2020–2021 metų pandeminiu laikotarpiu

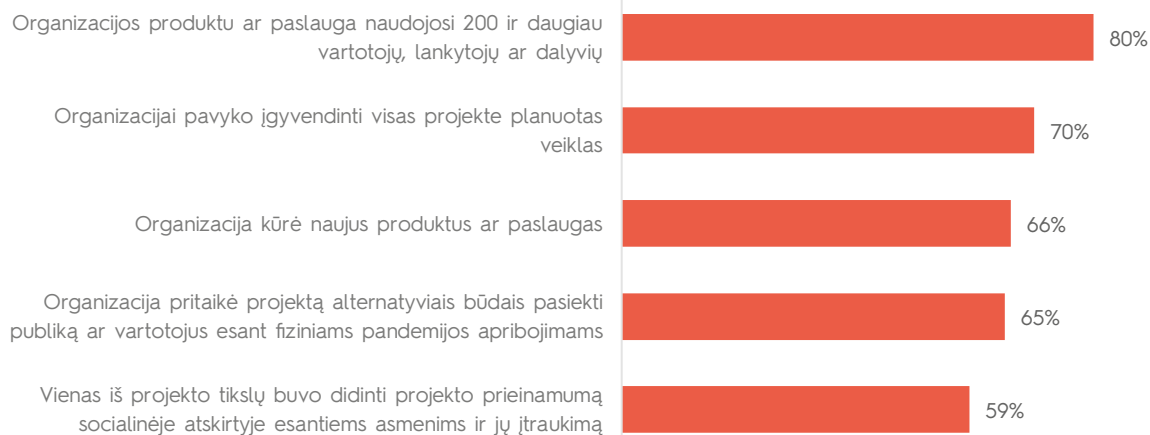
Šiame skyriuje glaustai apžvelgiamas LKT 2017–2022 m. paraiškas teikusių organizacijų veiklos vykdymas pasinaudojant LKT finansavimu COVID-19 laikotarpiu (2020–2021 m.).

Galima vertinti, kad suteiktas LKT finansavimas 2020 m. vasario – 2021 m. balandžio mėnesiais jį gavusių organizacijų buvo panaudotas efektyviai.

8 iš 10 apklaustų kultūros organizacijų teigia, kad jų produktu ar paslauga naudojosi 200 ir daugiau vartotojų, lankytojų ar dalyvių (17 pav.). Maždaug 7 iš 10-ies organizacijų nurodė, jog pavyko įgyvendinti visas projekte nurodytas veiklas, organizacija tiek pat kūrė naujus produktus ar paslaugas, pritaikė projektą alternatyviais būdais pasiekti publiką ar vartotojus, esant fiziniams pandemijos apribojimams. 6 iš 10-ies teigė, kad vienas iš projekto tikslų buvo didinti projekto prieinamumą socialinėje atskirtyje esantiems asmenims ir jų įtraukimą.

12 pav. TIKSLAI, ĮGYVENDINTI NAUDOJANT LKT FINANSAVIMĄ, 2020 M. VASARIO – 2021 M. BALANDŽIO MĖN.

Ar efektyviau, kai krizių laikotarpiu valstybės parama kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijoms teikiama per Kultūros ministeriją ir jai pavaldžias įstaigas, ar per horizontalios paramos priemones?

Imtis: LKT pareiškėjai 2017–2022 m., kurių bent dalį 2020–2021 m. biudžeto sudarė LKT finansavimas, N=374

Prieinamumo socialinėje atskirtyje esantiems asmenims didinimą į projekto tikslus dažniau įtraukė Utenos apskrityje įsikūrusios organizacijos (87 %), biudžetinės įstaigos (73 %), atminties institucijos (73 %), kultūros paveldo ir etninės kultūros organizacijos (73 %), o rečiau – viešosios įstaigos (51 %), privačios organizacijos (39 %), organizacijos, kurių veiklos sritis yra informacija ir ryšiai pagal EVRK sekciją (46 %). Taikomųjų menų, vizualiųjų menų ir leidybine veikla užsiimančios organizacijos dažniau pritaikė projektą alternatyviais būdais pasiekti publiką (atitinkamai 86 %, 86 % ir 78 %). Bibliotekos, archyvai, muziejai dažniau teigė kūrė naujus produktus ar paslaugas (80 %).

Organizacijų pasiruošimas ekstremaliosioms situacijoms ikipandeminiu laikotarpiu ir vėlesnių krizių poveikio jų veiklai vertinimas.

Dauguma apklaustų Lietuvos kultūros organizacijų 2019 m. nebuvo pasiruošusios galimoms krizėms: 8 iš 10 organizacijų (81 %) nurodė neturėjusios galimo pasiruošimo ekstremaliosioms situacijoms plano. Pasiruošimo krizėms planą dažniau turėjo biudžetinės įstaigos (39 %), o rečiau – viešosios įstaigos (10 %). Palyginimui, tokį planą turėjo tik 9 % įstaigų, turinčių iki 5 darbuotojų, ir net 52 % organizacijų, samdančių virš 50 darbuotojų. Pagal EVRK skyrių, planą dažniau turėjo bibliotekos, archyvai, muziejai (38 %).

Daugiau nei pusė (56 %) apklaustųjų Lietuvos kultūros organizacijų jau įgyvendino arba 2022 m. planuoja įgyvendinti tam tikras pasiruošimo galimoms krizėms priemones (21 pav.). Kas penkta organizacija įgyvendino arba 2022 m. planuoja psichologinės sveikatos seminarus darbuotojams, sustiprinti apsaugą nuo kibernetinių atakų, skirti papildomą biudžetą galimiems ekstremaliosioms įvykiams, parengti ekstremaliųjų situacijų valdymo planą. 15 % organizacijų įgyvendino ar 2022 m. įgyvendins greitosios pagalbos mokymus ir (ar) pasiruošimo ekstremaliosioms situacijoms mokymus darbuotojams. Matyti, kad beveik visų priemonių taikymas ar planavimas mažiau būdingas mažo biudžeto orga-

nizacijoms (2019 m. turėjusioms iki 50 000 Eur metinį biudžetą), o organizacijos, turėjusios 100 000 Eur ar didesnį metinį biudžetą 2019-aisiais, iš esmės dažniau numatė daugelį priemonių. Išimtis – papildomas biudžetas galimiems ekstremaliosiems įvykiams ateityje. Nors matoma tendencija, jog kiek didesnė jų dalis numatė tam papildomo biudžeto, šis skirtumas nėra statistiškai reikšmingas. Kadangi apklausoje nebuvo klausiama, kiek tam buvo skirta dėmesio iki pandemijos, nebūtų galima teigti, jog tai atsainus didžiųjų organizacijų požiūris į krizes. Kitaip tariant, galbūt ir anksčiau jos tam skyrė daugiau dėmesio ir 2022 m. tai nepasikeitė.

Darbuotojų psichologinės sveikatos ir pasirengimo kitoms krizėms svarbą pagrindžia ir organizacijų komentarai apie krizinių laikotarpių poveikį jų darbuotojams: „Didžiausias iššūkis [COVID-19 periodu] buvo darbuotojų psichologinė sveikata, darbuotojų ir meno veikėjų psichologinis palaikymas“ (Panevėžio apskrities biudžetinė įstaiga). Iš kitos pusės, darbuotojų tarpusavio palaikymas ir bendravimas buvo svarbus veiksnys COVID-19 pandemijos laikotarpiu: „Kilsius iššūkius sprendėme pokalbiais ir veiksmų planų aptarimais“ (Vilniaus miesto privati organizacija).

44 % organizacijų 2022 m. nesiėmė / neketina imtis jokių pasirengimo krizėms priemonių. Dažniau tai yra organizacijos, įsikūrusios Kauno mieste (55 %), viešosios įstaigos (55 %), asociacijos (60 %) ir pagal EVRK sekciją administracine ir aptarnavimo veikla užsiimančios organizacijos (56 %).

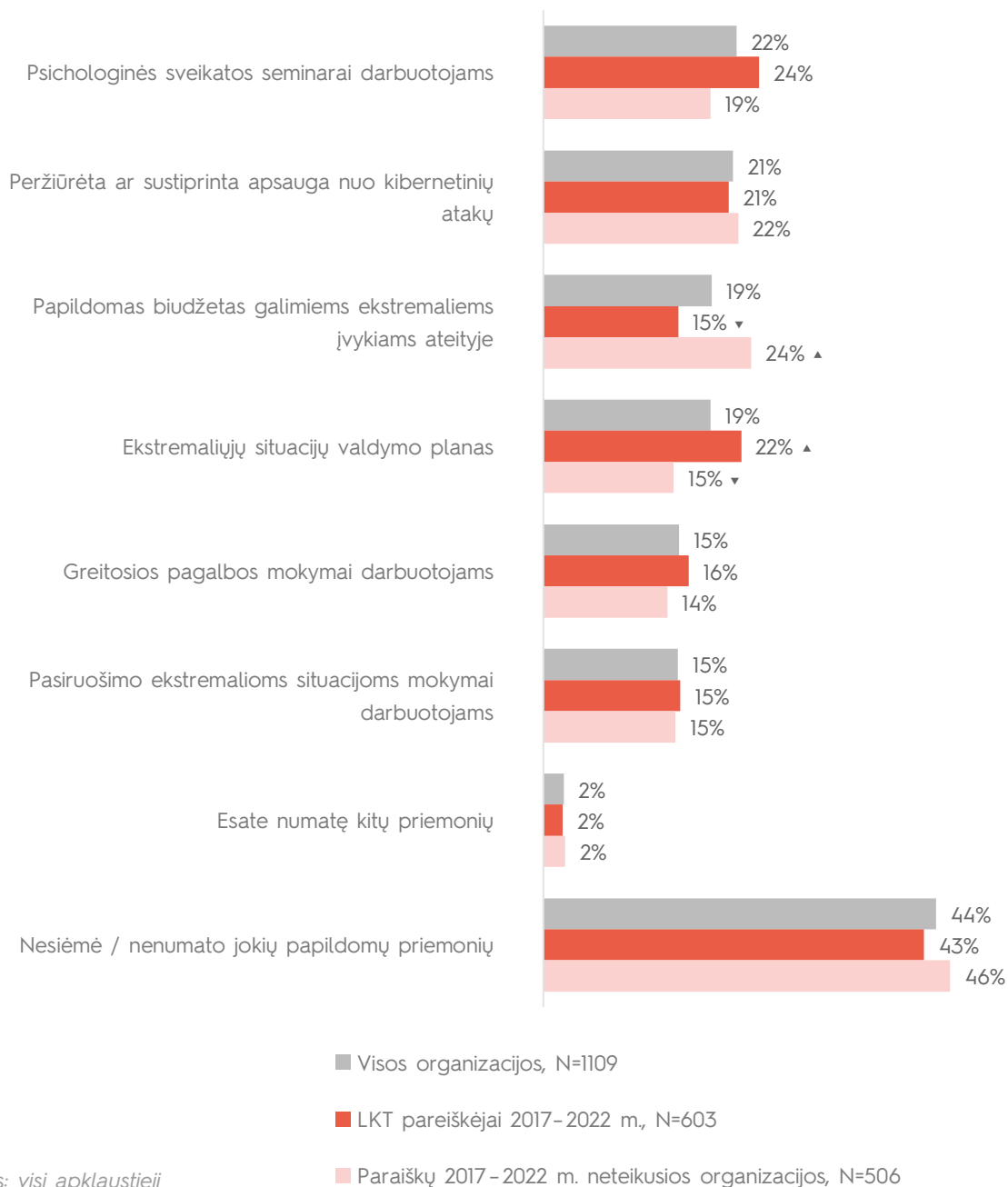

Šeiko šokio teatro šiuolaikinio šokio spektaklis „I“ (aš) Tarptautiniame menų festivalyje „PLArTFORMA“, 2020 m.
Nuotrauka: Donatas Bielkauskas

13 pav. PASIRUOŠIMO GALIMOMS KRIZĖMS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMAS 2022 M.

Kurias iš šių pasiruošimo galimoms krizėms priemonių Jūsų organizacija įgyvendino ar planuoja įgyvendinti 2022 metais?

Imtis: visi apklaustieji

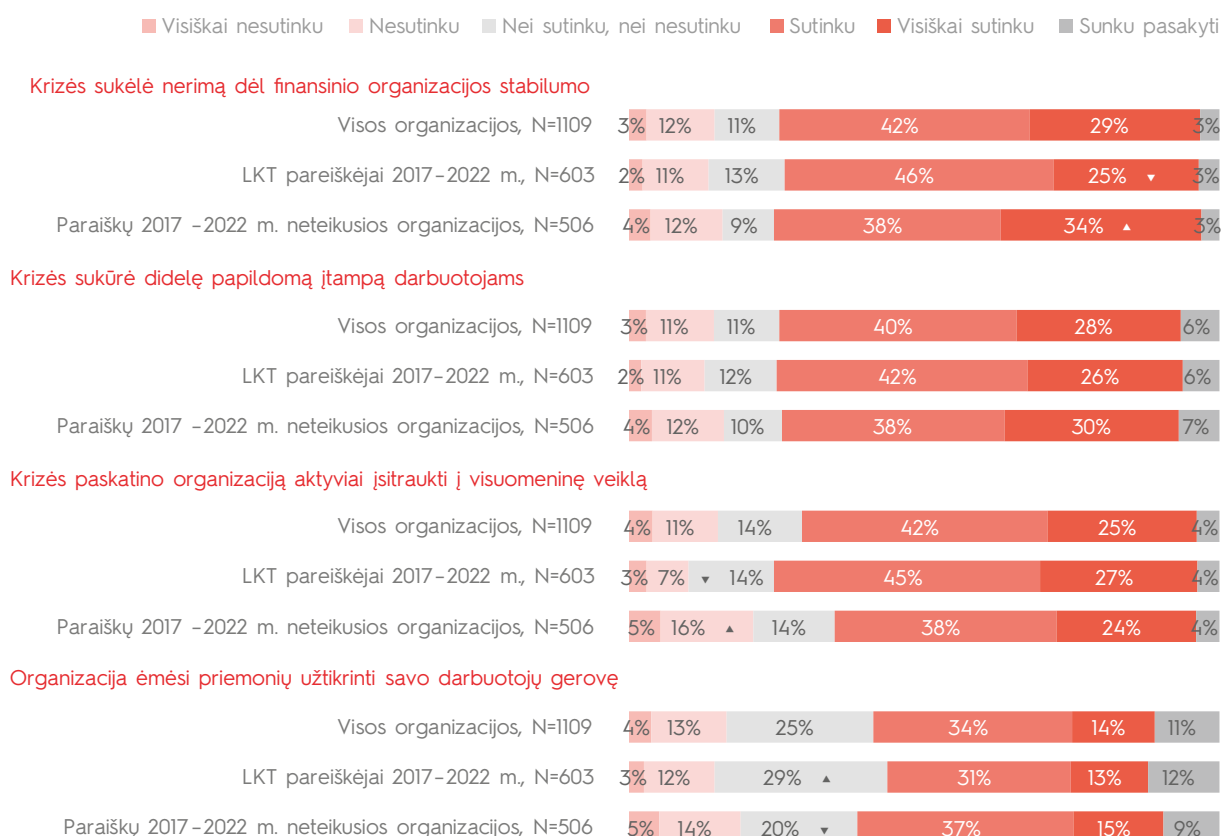
2020–2022 m. krizės – COVID-19 pandemija, Baltarusijos civilinių judėjimų malšinimo ir režimo sukelta migrantų krizė ir Rusijos karas Ukrainoje paveikė didelę dalį Lietuvos kultūros organizacijų. 7 iš 10-ies tai sukėlė nerimą dėl finansinio organizacijos stabilumo, sukūrė didelę papildomą įtampą darbuotojams (dalis, kurie sutinka arba visiškai sutinka su atitinkamu teiginiu; 22 pav.). Šiam aspektui antrina vienas iš apklaustųjų: „Organizacija į pandemiją žiūrėjo kaip į galimybių metą. Karo Ukrainoje akivaizdoje krito veiklų apimtys ir sumažėjo kūrybinio darbo prasmė“ (Vilniaus m. viešoji įstaiga). Pusė organizacijų teigė, jog ėmėsi priemonių darbuotojų gerovės užtikrinimui.

Du trečdalius organizacijų šios krizės paskatino aktyviai įsitraukti į visuomeninę veiklą (dažniau paskatino LKT pareiškėjus: 72 % lyginant su 62 % tarp paraiškų neteikusių organizacijų).

Nerimą dėl finansinio nesaugumo stipriau pajuto LKT paraiškų neteikusių organizacijos: 34 % šių organizacijų visiškai sutiko su šiuo teiginiu, tuo metu tarp LKT pareiškėjų – 25 % organizacijų.

14 pav. PANDEMIJOS, MIGRANTŲ KRIZĖS IR KARO UKRAINOJE POVEIKIS ORGANIZACIJOMS

Kalbant apie pandemiją, Baltarusijos civilinių judėjimų malšinimo ir režimo sukeltos migrantų krizę, Rusijos karo Ukrainoje laikotarpį, kiek sutinkate su šiais teiginiais apie Jūsų organizaciją?

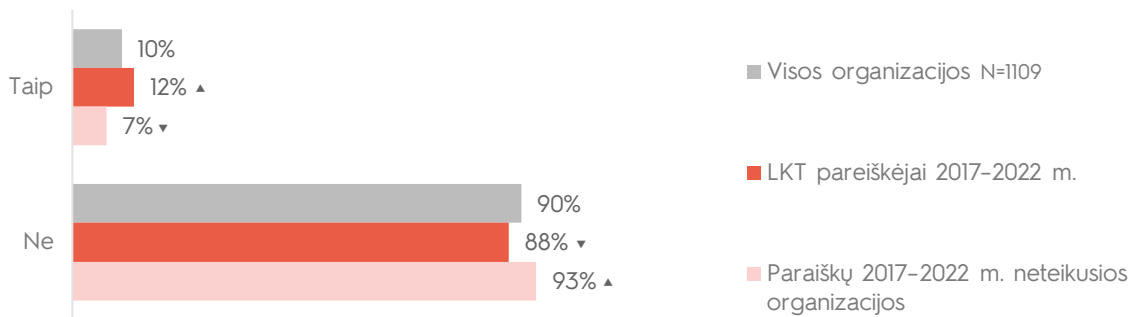

Imtis: visi apklaustieji

Kas dešimta apklausta Lietuvos kultūros organizacija įdarbino nuo krizių nukentėjusius gyventojus iš Baltarusijos ar Ukrainos. (23 pav.) Dažniau tai buvo LKT pareiškėjai (12 % lyginant su 7 % paraiškų neteikusių organizacijų). Nukentėjusiuosius įdarbino kas ketvirta organizacija, įsikūrusi Klaipėdos mieste, ir kas penkta biudžetinė įstaiga. Prie šiek tiek dažnesnių šių šalių gyventojų darbavimų galima priskirti ir scenos menų organizacijas (14 %) bei atminties institucijas (17 %). Rečiau juos įdarbino privačios organizacijos (7

%). Organizacijos taip pat minėjo kitus būdus, kuriais aktyviai prisidėjo remdami šių šalių piliečius ir kūrėjus: karo Ukrainoje ir Baltarusijos migrantų krizės kontekste buvo atitinkamų šalių autoriais išplėstas sąrašas ir jų darbų parodų tinklelis, į muzikos mokyklą buvo priimti mokiniai iš Baltarusijos ir Ukrainos, kiti rengė ir siuntė į Ukrainą įrašus ukrainiečių kalba, skelbė ukrainiečių literatūros vertimus, pokalbius apie jų situaciją ir t. t.

15 pav. NUO KRIZIŲ NUKENTĖJUSIŲ GYVENTOJŲ IŠ BALTARUSIJOS IR UKRAINOS ĮDARBINIMAS

Imtis: visi apklaustieji

Ar Jūsų organizacija įdarbino nuo krizių nukentėjusius gyventojus iš Baltarusijos ar Ukrainos?

II Tyrimo etapo organizacijų apklausos išvados

- **Beveik pusė** respondentų teigė, jog jų biudžetas COVID-19 pandemijos metu sumažėjo, o beveik penktadaliui jis sumažėjo perpus ar daugiau.
- 27 % apklaustųjų KKS organizacijų nurodė pasinaudojusios valstybės finansine parama, skirta mažinti su COVID-19 susijusiems padariniams. Dažniausiai organizacijos 2020–2021 m. pasinaudojo subsidijomis nuo pandemijos nukentėjusiems verslams (15 %) ir subsidijomis darbuotojų prastovoms (14 %).
- Arti trečdalis KKS organizacijų manymu, efektyviau paramą joms teikti per Kultūros ministeriją ir jai pavaldžias organizacijas, 23 % teikia prioritetą horizontalios paramos priemonėms. Vis tik čia aiškiai išsiskiria LKT pareiškėjų ir paraiškų neteikusių organizacijų nuomonės: pastarosios daug dažniau pasisako už horizontalias paramos priemones, tad panašu, kad geriau vertinama ta forma, kuria ir buvo pasinaudota. Kadangi abi imtys skiriasi pagal jų veiklos sritį, dydį ir organizacijos teisinę formą, vieno aiškaus

prioriteto negalima išskirti.

- Komentaruose organizacijų atstovai minėjo, jog **jiems išgyventi padėjo lankstumas ir gebėjimas greitai prisitaikyti prie esamos situacijos**, kolektyvų tarpusavio palaikymas ir bendradarbiavimas, veiklų perorientavimas bei taupymas. Galbūt dėl to kūrybinių darbuotojų atleidimai ir / ar nepratęstos bendradarbiavimo sutartys, prastovos ar darbo susiradimas už organizacijos ribų pasitaikė retai. Kaip nurodė tyrimo dalyviai, gerokai dažniau kūrybinių darbuotojų išteklių buvo nukreipti kitoms veikloms organizacijų viduje, o administracijos darbuotojų resursai dažniausiai buvo nukreipiami kvalifikacijos kėlimui.
- Akivaizdu, jog pandemijos **karantinai stipriausiai paveikė renginių sritį**. Jų metu 3 iš 4 apklaustųjų Lietuvos kultūros organizacijų atšaukė dalį planuotų renginių ar kitų veiklų bent vienam mėnesiui, dėl to sumažėjo veiklos pajamos. Tarp scenos pastatymais užsiimančių organizacijų dalį renginių ar kitų veiklų turėjo atšaukti net 9 iš 10 organizacijų, o 6-ių iš 10-ies veikla buvo pilnai sustabdyta bent vieną mėnesį ar

ilgiau. Kas trečias šių organizacijų darbuotojas karantino metu buvo prastovose mėnesį ar ilgiau, susirado papildomą darbą ne organizacijos viduje.

- Šalia scenos menų ir renginių organizacijų, tyrimo duomenys atskleidė, kad pandemijos metu **finansiškai labiausiai nukentėjo asociacijos, viešosios įstaigos ir mažiausios organizacijos, turinčios iki 5 samdomų darbuotojų**. Didesnė jų dalis minėjo stabdžiusios veiklą ir (ar) turėjusios mažiau galimybių pasinaudoti valstybės parama dėl COVID-19 padarinių, nes neatitiko keliamų kriterijų. Pavyzdžiui, minėta parama pasinaudojo 31 % 1–4 darbuotojus turinčių organizacijų, o 5–9 darbuotojus turinčių – 42 %. Verta pridurti, jog **beveik visos mažiausios organizacijos** (tiek darbuotojų skaičiumi, tiek pagal 2019 m. biudžeto dydį) **neturėjo pasirengimo krizei plano** ir daugiau nei pusė jų 2022 m. nesiėmė ar nenumatė jokių papildomų priemonių galimoms krizėms pasiruoti (nors, svarbu akcentuoti, jog bent jau panaši dalis kaip visų organizacijų nusimatė papildomą biudžetą galimiems ekstremaliems įvykiams ateityje – 22 %). Tad panašu, jog šios organizacijos buvo labiausiai pažeidžiamos atėjus pandemijai, dėl to nuo jos stipriai nukentėjo ir, panašu, išliks labiau pažeidžiamos ir ateityje.

- **Biudžetinės įstaigos** pastarojo meto krizinius laikotarpius išgyveno **gerokai lengviau nei kitos organizacijos**. Tokios organizacijos dažniau turi skiriamas pajamas iš savivaldybių asignavimų, valstybės biudžeto ir pan., ir tai leido joms turėti daugiau stabilumo ir orientuoti resursus į kitas veiklas – paslaugų skaitmenizavimą, naujų produktų kūrimą, infrastruktūros atnaujinimą. Verta akcentuoti, jog biudžetinės įstaigos gerokai dažniau minėjo 2019 m. turėjusios pasirengimo krizėms planą (39 % lyginant su 15 % visų organizacijų). Tikėtina, kad tai susiję ir su esamu valstybės ekstremalių situacijų pasiruošimo planu, kuriuo jos gali vadovautis.

- **Pasirengimas ateityje galimoms krizėms.**

Dauguma apklaustų Lietuvos kultūros organizacijų 2019 m. nebuvo pasiruošusios galimoms krizėms: 8 iš 10 organizacijų neturėjo galimo pasiruošimo ekstremalioms situacijoms plano. Daugiau nei pusė nurodė, jog 2022-aisiais planavo ir / arba įgyvendino kokias nors pasiruošimo galimoms krizėms priemones. Galima pastebėti, jog biudžetinės įstaigos (dažniausiai švietimo organizacijos, bibliotekos, muziejai ir pan.) dažniau nurodė ketinančios ruošti krizėms planuodamos galimus atsako veiksmus, o privačios – pasirengti skirdamos papildomą biudžetą.

III ETAPAS. KOKYBINIS TYRIMAS: KAIP KRIZĖS PAVEIKĖ KULTŪROS IR KŪRYBINIO SEKTORIAUS ORGANIZACIJAS.

Įvadas

Remiantis organizacijų apklausa ir finansinių intervencijų apžvalga matyti, kad organizacijų situacija kito ne tik priklausomai nuo įvestų fizinių apribojimų. Šioje dalyje pristatomos tikslinės diskusijos su sektoriaus organizatoriaus atstovais paaiškina galimas I ir II etapo rezultatų priežastis ir aplinkybes: ką patyrė organizacijos ištikus krizėms, ką jos darė sumažėjus biudžetui, koks jų požiūris į valstybės remiamas skaitmenizacijos iniciatyvas fizinių ribojimų metu, kokios krizių pasekmės tebedaro įtaką organizacijų veikimui ir kita.

Tyrimui įgyvendinti buvo rengiamos tikslinių grupių diskusijos su LKT konkursuose 2017 – 2022 m. dalyvavusių organizacijų vadovais ar kitais organizacijų atstovais. Tyrimo metu buvo išryškinti trys klausimai, kylantys iš pagrindinio tyrimo klausimo: *kaip krizės paveikė kultūros ir kūrybines organizacijas?*

- Kaip krizės pasireiškė kultūros ir kūrybinėse organizacijose?

- Kokias priemones organizacijos taikė prisitaikyti ar įveikti krizes 2020 – 2022 metais?

- Kokias savo strategijos ar išorines pasekmes savo veikloje organizacijos tebeįjunta?

Tyrimo metu buvo apibrėžta krizės sąvoka. Šio tyrimo apimtyje krizė – tai intensyvaus pavojaus ar dideliu sunkumu įveikti pasižymintis įvykis kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijose, kilęs dėl Lietuvos visuomenę sukrėtusių įvykių 2020 – 2022 metais.

Iš viso surengtos 10 tikslinių grupių diskusijos su 48 dalyviais. Daugiausia dalyvių organizacijų veikia visoje Lietuvoje arba Vilniaus apskrityje (virš 70 %), yra viešosios įstaigos (43,75 %). Iš paskirtų atstovų daugiausia dalyvavo organizacijų vadovai (45 iš 48).

Tyrimų rezultatai pristatomi pagal tris jau minėtus pagrindinius klausimus.

Krizių pasireiškimas organizacijose

Krizės sutrikdė iki tol buvusių organizacijų veiklą ir dažnai situaciją atstovai įvardija kaip *organizacinės struktūros subyrėjimą*. Tačiau vyrauja keturi pagrindiniai aspektai, kaip organizacijos buvo paveiktos:

- Veiklų sutrikdymas: karantino metu viešojo sektoriaus atstovams sunkiausia buvo įgyvendinti savo misiją, o nevyriausybinių organizacijų turėjo perplanuoti ateinančias metų veiklas arba dalį jų atšaukti. Planavimą sutrikdė greita vyriausybės karantino ribojimų kaita, susirgimų didėjimas. Iššūkį įgyvendinti veiklą trukdė apsisaugojimo priemonių trūkumas ir infrastruktūros, dažnai informacinių technologijų, prastas išplėtojimas, dėl kurio trumpuoju laikotarpiu kilo problemų įgyvendinti nuotolinį darbą. Tuo tarpu, Rusijos karas Ukrainoje lėmė tarptautinės veiklos su Ukrainos ir kitų šalių organizacijomis ir atlikėjais sustojimą – užsienio atlikėjai, kūrėjai ir kultūros dalyviai bijojo atvykti į Lietuvą dėl galimos karo Lietuvoje grėsmės.

<...> iškilo iš karto klausimas: na, gerai – mes administracija, tai administracija, bet tai meno kolektyvai – iš karto – jie nebeturi nei koncertinių programų galimybių atlikimo, nei repeticijų – iš karto kvalifikacijos klausimas iškilo. Tai va tas toksai vat buvo vienas pagrindinių motyvų – kaip toliau vykdome veiklą, ką darome? (MZ1, par. 34)

- Finansinis sukrėtimas: nevyriausybinių organizacijos patyrė pardavimų ir privačios paramos kritimą dėl sustojusios verslo paramos; prarado finansinius, laiko ir darbo investicijas į planuojamus renginius. Papildomai, finansiniai įsipareigojimai partneriams ir pastoviosios sąnaudos nulėmė sunkumus išlaikyti veiklą.

„<...> Tai pandemijos situacijoje, ten skirtingo šoko etapuose ir lygmenyse reakcija rėmėjų buvo labai, labai skirtinga. Nu, kaip, skirtinga: arba „Viso gero [ironiškai juokiasi] visam laikui, nežinau kada susitiksim“, arba... arba: „Paskambinkit po pusmečio, po metų“ ir panašiai. Tiesiog, rėmimas sustojo – viskas. Ir, ir, tokiu atveju, organizacijos, nu, kultūra, sėdo ant bado dietos. Bent jau mūsų.“ (TM1, par. 35)

- Psichologinė situacija: pagrindiniais psichologinę organizacijų darbuotojų būklę pabloginusiais veiksniais tapo baimė dėl galimos rizikos sveikatai užsikrėtus Covid-19 virusu ir staigus darbo režimo pasikeitimas ir užsidarymas namuose. Scenos menų darbuotojus ir kūrėjus bei atlikėjus stipriai neigiamai paveikė nutrūkęs ryšys su žiūrovais ir kolektyvais. Rusijos plataus masto invazijos pradžia į Ukrainą buvo pakeliama daug sunkiau nei pandemija – diskusijų dalyviai teigė, kad organizacijos veiklą ištiko psichologinis paralyžius ir kėlė dilemas dėl kultūrinio turinio kūrimo prasmės ar etiškumo karo akivaizdoje.

<...> Nemanau, kad ten... pristatant [Ukrainos architektų] projektus tu jiems ten labai kažkaip padėsi [karo metu] <...> (TM1, par. 107)

- Kitą vertus, dalį organizacijų pandemija paveikė labiau teigiamai – jos turėjo išvystytą infrastruktūrą dirbti iš namų, jų produktų ar paslaugų vartojimas pandemijos laikotarpiu atvirkščiai nei kitų – išaugo. Tuo tarpu reikšminga dalis atstovų teigė, kad krizės paskatino jas veikti ir ieškoti išeičių: pandemijos metu tai pasireiškė kaip eksperimentavimas siekiant atrasti alternatyvių būdų teikti visuomenei paslaugas, rodyti pasirodymus, kurti. Rusijos invazijos į Ukrainą metu paskatino organizacijas pakeisti savo veiklų misiją, prioritetus, siekti mobilizuotis su kitomis organizacijomis tarptautinėje erdvėje ginant Ukrainos interesus.

Kas liečia patį sektorių, tai taip makabriškai galbūt nuskambės, bet žaidimai laimėjo iš pandemijos. Ką ir minėjot, žmonės neina į kultūros renginius, nes nėra galimybių, bet žmonėms vis tiek reikia psichologinio komforto, kurį ir suteikia būtent kultūra <...> Tai žaidimai yra ta forma, kuri labai lengvai, gali labai lengvai ir labai greitai gauti tą, na, tokį pabėgimą iš esamos situacijos. (AV1, par. 33)

Pokyčiai organizacijose įvykus krizėms

Įvykus krizėms, organizacijos pritaikė kūrybines veiklas ir jų turinį krizėms; užtikrinamas pasiruošimas ekstremalioms situacijoms; atnaujinama organizacijos struktūra ir administravimas – pastarasis daugiausia būdingas Covid-19 pandemijai.

Organizacijos vidinės struktūros pokyčiai

Įprastos darbo tvarkos prasidėjus pandemijai neveikė, tad organizacijos konstravo įvairiausių procesus skirtus prisitaikyti prie gyvenimo pandemijos ir Rusijos invazijos į Ukrainą metu.

- Veiklų apimtys ir finansavimas: Organizacijos ieškojo naujų finansavimo šaltinių ir keitė finansavimo strategiją (mažino kaštus, kūrė produktus pardavimui). Diskusijose dalyvavę atstovai pabrėžė, kad nevyriausybinių atstovų organizacijose finansavimas buvo nepakankamas dar prieš pandemiją, todėl valstybės finansinė parama krizės laikotarpiu tapo pagrindinėmis ir dažnai net vienintelėmis pajamomis. Viena iš priemonių – kultūros projektų finansavimas – buvo naudojamas daug labiau reikalingam infrastruktūros ar darbuotojų darbo pritaikymui pasikeitusioms aplinkybėms, ir nebūtinai naujų kultūros idėjų įgyvendinimui. Organizacijoms, turinčioms vos kelis darbuotojus, sunkiausia buvo gauti bendrąsias finansavimo priemones dėl nepakankamų žinių ir darbuotojų paraiškoms pildyti trūkumo.

Aš gal tikrai pratęsčiau <...> kas atsitiko. Nes buvo labai pasiūlyta finansinių instrumentų, kurie tą akimirką, uždarius viską, atrodė kaip išsigelbėjimas. Ir tada visi susimobilizavom aplikuoti ir taip toliau. (VZ1, par. 101)

- Veiklos planavimas: Pandemijos metu organizacijų planai kuriami trumpam laikotarpiui, arba kuriami keli scenarijai pasiruošti netikėtiems pokyčiams. Kiti sprendimų ieškojo „čia ir dabar“. Nors alternatyvūs planai padėjo sumažinti stresą, nuolatinis renginių planavimas iš naujo arba darbo tvarkų atnaujinimas, buvęs viešojo sektoriaus organizacijose, žymiai išaugino darbo krūvį. Rusijos invazijos į Ukrainą metu organizacijos vis dar susiduria su ateities ir todėl planavimo neužtikrintumu, todėl taikomos pirma minėtos planavimo strategijos.

<...> Na, ir, praktiškai kiekvieną savaitę, tikrai pasikeitus operacijų vadovų sprendimui ar kažkokiam tai mažam punktui pasikeitus mums reikėdavo visą dokumentaciją keisti. (AI1, par. 72)

- Organizacijos infrastruktūra ir pasiruošimas ekstremalioms situacijoms: Organizacijos infrastruktūros ir darbuotojų kompetencijų gerinimu siekiama užtikrinti organizacijos pasiruošimą krizėms tiek pandemijos, tiek Rusijos karo Ukrainoje atveju. Pastatuose ruošiamos slėptuvės, apsaugos sistemos meno kūriniais, evakuacijos planai ir civilinės saugos, greitosios pagalbos, psichologinio atsparumo mokymai. Ypač didelis dėmesys skiriamas kibernetinės saugos sistemų ir darbuotojų įgūdžių gerinimui.

<...> kai karas prasidėjo Ukrainoj, tai mes čia netgi susiradom slėptuvę ir nuėjom visi, jeigu ką. Beveik ir įsirengėm, kur galėtume persikelti. (VZ1, par. 133)

Veiklų įgyvendinimas

Veiklų įgyvendinimas pandemijos ir kitų krizių aplinkybėmis skyrėsi: pandemijos metu vyravo bekontaktės veiklų formos arba formų kaita, o Rusijos karo Ukrainoje eigoje - turinio pokyčius. Krizių laikotarpiui būdingas ir visuomeninių veiklų vykdymas.

- Bekontaktės veiklos: per pandemiją vyravo bekontaktės ir skaitmeninės veiklos (pvz., renginių transliavimas internetu, virtualių atminties institucijų paslaugų teikimas ir 3D parodų ar ekspozicijų kūrimas). Auditorija Lietuvoje ir užsienyje išaugo. Tačiau dauguma atstovų pabrėžė, kad kurti skaitmeninį turinį yra sudėtingiau ir jos negali suteikti tos pačios kultūrinės patirties kaip gyvos veiklos, fenomeną išreiškdami kaip „*valgym[ą] ledų per stiklą*“ (AV1,

par. 117). Organizacijose taikomas ir nuotolinis darbas. Iš vienos pusės jis palengvino komunikaciją ir bendradarbiavimą su partneriais Lietuvoje ir užsienyje; kitose organizacijose – atvirkščiai – prailgino sprendimų priėmimą ir pablogino darbuotojų motyvaciją ar paslaugų prieinamumą socialinėje rizikoje esantiems asmenims.

<...> nu, tikrai, kaip, keletą tų buvo online rodomų, tai tikrai buvo... m... auditorija labai tarptautiška. (MZ1, par. 89)

- Gyvos veiklos: Gyvai iniciatyvas įgyvendinusios organizacijos kaip pagrindines tokio pasirinkimo priežastis įvardino nusivylimą veiklos skaitmenizavimo rezultatais ir siekį eksperimentuoti su alternatyviomis veiklų formomis. Jų nuomone, šios veiklos reikalavo ypač kruopštaus planavimo dar iki sužinant apie karantino atlaisvinimus: darbas vykdavo mažuose kolektyvuose, kartais atsiribojant nuo išorinių kontaktų; veiklų pristatymai planuojami kai yra mažiausia protrūkių ir griežto karantino tikimybė – vasarą ir ankstyvą rudenį. Uždarose erdvėse organizuojamas veiklas dažnai reikėdavo nukelti dėl susirgimų ar staiga pasikeitusių apribojimų. Tuo tarpu projektai atvirose erdvėse vyko sklandžiau: atstovai džiaugėsi, kad tai praturtino jų veiklą, susilaukė daugiau žiūrovų, tapo dalimi jų įprastinių veiklų ir po karantino. Nors uždarose patalpose rengtos veiklos neretai nuostolingos, organizacijų atstovai tikino, kad jos padėjo išlaikyti organizacijos žinomumą ir kūrėjams palaikyti būtina kontaktą su žiūrovais.

<...> šiek tiek buvo [renginių] nukelta, susimalė grafikas, iš tikrųjų buvo sunku <...> bandėm padaryt ir ačiū Dievui, pavyko. Džiaugiamės tuo. (TM2, par. 33)

- Atlaisvinimų metu dažniausiai buvo taikomas mišrus darbo režimas, nors kartais organizacijos visiškai atsisakydavo nuotolinio darbo. Organizuoti darbą gyvai pagal griežtą darbo reglamentavimą buvo sudėtinga: reikėjo kontroliuoti darbuotojų būriavimąsi, sudaryti dirbančiųjų vietoje sąrašus ir kita. Nepaisant sunkumų, didžioji dalis atstovų ypač vertina gyvą ar mišrų darbo režimą dėl jų privalumų vykdant kūrybinį arba intensyvios vidinės komunikacijos reikalaujantį darbą. Taip pat, ši forma naudinga darbuotojams, kurie neturėjo galimybės dirbti iš namų dėl psichologinių sunkumų ar netinkamos darbei namų erdvės (pvz., šeimos narių darbo vietoje buvimo).

Aš tai, jo, prisimenu kaip tokį – aišku – palengvėjimą ir žmonėms, matyt, irgi: darbo, darbo... palengvėjimą. Kad nesvarbu, kad tai jau susiskirstę į vietoj trijų pamainų, į kokias aštuonias pamainas, bet... bet vis tiek darbas vyko ir vyko daug sklandžiau ir paprasčiau. (NAC1, par. 140)

- Turinys atliepia į krizes: Diskusijų dalyvių organizacijose savo veikla buvo stengiamasi atliepti į pandemiją, Baltarusijos neramumus ir Rusijos plataus masto karą Ukrainoje. Tai pakeisdavo pristatomą kultūrinį ar kūrybinį darbą, tačiau ir tiesioginėms funkcijoms nepriklausančias veiklas: kuriamos humanitarinės kampanijos (organizuojamas lėšų rinkimas paramai ukrainiečiams, bibliotekose gaminami skydeliai gydytojams ir kt.). Kultūros ir kūrybinis turinys atsigręžia į dezinformaciją vakcinų, karo Ukrainoje atžvilgiu, vykdoma aktyvi Ukrainos kultūros sklaida. Į projektus įtraukiami Ukrainos ir Baltarusijos kūrėjai ir kultūros darbuotojai, nors bendradarbiavimas su pastaraisiais sustojo prasidėjus Rusijos karui. Organizacijos intensyviai dalyvauja iniciatyvose smerkiančiose Rusijos pradėtą karą ir jos narystę tarptautinėse organizacijose.

<...> Ir po tos nuomonės paskleidimo, kad ukrainiečiai neturi pagrindų savo kultūros, mes tyčia išvertėme Harvardo universiteto profesoriaus tekstą apie ukrainiečių kultūros ištakas, pagrindus [savo leidinyje]. <...> (EK1, par. 135)

- Tačiau dalis dalyvių veiklą vykdė įprastai būtent dėl įsitikinimo, kad pastangos padėti ukrainiečiams gali išnaudoti karo tragediją reklamai arba pačių emociniam pasitenkinimui.

Tai, nu, mes darėm ten tų visų akcijų dėl lėšų [Ukrainai] rinkimo, bilietų pardavimo, bet nuolat galvojau, ar tai nėra spekuliatyvu: nes jeigu mes nepardavinėsim bilietų ir visų lėšų nepaaukosime ukrainiečiams, galbūt pas mus neis į renginius - nes mes ir apie save galvojame, kad mes turim kažkaip motyvuoti kūrėjus. Tai... tokia abejonė - ji nuolat buvo. <...> (MZ1, par. 144)

Šiuo metu tebejaučiamos pasekmės

Iš ryškiausių iki šiol jaučiamų pasekmių panaikinus ekstremaliąją situaciją po pandemijos ir tebesitęsiančio karo metu, ypač juntami pasikeitę gyventojų dalyvavimo įpročiai kultūros ir kūrybinėse veiklose, išlikę organizacijų veiklų ir darbo organizavimo pokyčiai. Taip pat, organizacijos prasmės ir vertybių pokytis.

- Pasikeitusi kultūros vartojimo aplinka: Atšaukus ekstremaliąją pandemijos situaciją jaučiamas nenusipėjamas kultūros vartotojų elgesys, kuris siejamas su didesniu namuose prieinamos kultūrinės veiklos užsiėmimais ir perkrautu informaciniu lauku, kuriame sunku komunikuoti apie savo veiklą dėl socio-ekonominių ir geopolitinių problemų, ir didesnio kultūrinių ir kūrybinių veiklų skaičiaus. Kitaip tariant, kultūros veiklų atsirado *per daug* dėl pandemijos metu skirtos paramos, todėl iki

pandemijos veikusios komunikacijos strategijos nebėra efektyvios. Tai, kad auditoriją pritraukti yra sudėtinga teigė organizacijos ne tik veikiančios didžiuosiuose miestuose, bet ir kitose teritorijose. Diskusijos dalyvių nuomone, neužtikrintumas vykdant veiklą taip pat vis dar jaučiamas ir daugiausia siejamas su galimai blogėjančia ekonomine situacija.

Na, aš galiu tik pasakyti, lankytojų skaičius tai akivaizdu, kad yra nukritęs ir mes galvojame, kad na čia tik turinys, kažkas. Bet tada sužinai, kad kiek žmonių atėjo į Abramovič parodą ir, nu, ir tada kaip ir viskas aišku. (VZ1, par. 123)

- Organizacijos veiklų pokyčiai: Dauguma organizacijų veiklų pandemija pakeitė – dalis išbandytų naujų veiklų prigijo. Tačiau atstovai dažnai teigė, kad organizacijose sustabdytas skaitmeninių produktų ir paslaugų įgyvendinimas – kokybė nėra tinkama pritraukti žiūrovų dėmesį ar konkuruoti su tarptautinėmis alternatyvomis. Nusivylę virtualiomis veiklomis išlaiko griežtą nuomonę nebevystyti jų ateityje. Kitiems skaitmeninės veiklos išliko atsargine forma. Didžiųjų miestų atstovų nuomone, virtuali erdvė išplėtė veiklų prieigą Lietuvos regionų gyventojams, kuriems šių organizacijų veikla buvo sunkiai pasiekama ir tai yra vienas iš labiausiai teigiamų skaitmenizacijos aspektų. Tik nuotolinio darbo režimas nebetaikomas nė vienoje organizacijoje ir vietoj jo renkama mišrų arba tik gyvą darbo režimą.

<...> aišku, visada prioritetas yra absoliučiai gyvas teatras, bet jeigu vėl kažkokia situacija kartotųsi, tai būtų prioritetas dalykas, į kurį mes pereitume, jeigu būtų nebegalima kitaip dirbti. (SM1, par. 142)

- Nors bendradarbiavimas su užsienio ir įvairių Lietuvos partneriais sustiprėjo dėl paprastumo komunikuoti nuotoliniu būdu, jį ap sunkino arba sustabdė pandemijos metu vyravę keliavimo ribojimai, vykstantis Rusijos karas Ukrainoje ir Baltarusijos režimo represijos. Partneriai arba kūrėjai iš kitų užsienio šalių taip pat vengia dalyvauti projektuose Lietuvoje dėl galimos karo grėsmės, t.y., pradžioje buvo galvojama, kad karo veiksmai vyksta ir šioje šalyje, šiuo metu bijoma, kad jie persikels į Lietuvą ateityje.

<...> Susidūriau, kad bijo iš užsienio, iš Vakarų šalių dizaineriai čia atvažiuoti, nes nežino, jų šalyse yra toks perspėjimas, kad nevykit į šitą regioną, nes čia pavojinga. (TM2, par. 56)

- Įdomiausia tai, kad visų organizacijų atstovų nuomone, patirtų krizių metu buvo išgryninta veikla ir įgyti nauji įgūdžiai, kurie padėjo sukurti saugumą,

pastovumą ir pasiruošimą ateities netikėtumams. Dalyviai pabrėžė, kad vis kartojantis krizėmis, organizacijos įgavo atsparumo: jos nepasimeta, greičiau reaguoja ir įgyvendina sprendimus. Tai ypač pabrėžė viešojo sektoriaus organizacijų atstovai.

<...> mes ir dabar turime pakankamai daug iššūkių. Bet jau dabar tvarkomės, kažkaip bandom patirtis pandemines perkelti į dabartinę situaciją ir, ir tiesiog matom, kad tai padėjo mums susiorientuoti ir spręsti tam tikrus iššūkius. (AI1, par. 100)

- **Finansavimas:** Beveik visos tyrime dalyvavusios organizacijos dažnai užsiminė ir apie finansinio stabilumo problemą, kilusią dėl Rusijos pradėto karo Ukrainoje ir jo sukeltos energijos išteklių krizės. Dauguma finansinę situaciją įvertino panašią į 2019 metus, tačiau stabilumas dar pilnai neatsistatęs. Sukaupiti finansinės pagalvės galimiams sukrėtimams ateityje taip pat dar nespėjo. Dažnai dalyviai išreiškė neigiamą nuotaiką dėl finansavimo ateityje: dažnai tai siejo su bendru nepakankamu dėmesiu į kultūros politiką, dėl kurio įprastų lėšų neužtenka įgyvendinti kokybiškai įprastoms veikloms. Ši nuomonė buvo populiari srityse nepriklausomai nuo sektoriaus (privataus ar viešojo).

Sakyčiau, jeigu kalbėjom apie pandemiją kaip apie iššūkį, kaip formatus keisti, kaip su komanda dirbti – finansiškai tai nebuvo iššūkis. Man atrodo, dabar artėja finansinis iššūkis, kurį reikės spręsti. (TM2, par. 93)

- **Psichologinė būklė:** Pirma matytas kaip išsigelbėjimas, papildomas kultūros projektinis finansavimas vėliau tapo našta – dėl karantino nukėlus projektines veiklas vėliau jas teko įgyvendinti su pradiniais turimais organizacijų resursais, o neapibrėžtumo sąlygomis apsiėmus daugiau projektų nei turint resursų juos įgyvendinti, vyravo ypač didelis darbo krūvis. Tačiau pakenkė ir kitos aplinkybės: ilgas situacijos neužtikrintumo laikotarpis, įtempta emocinė aplinka, išaugęs kultūros ir kūrybinio sektoriaus konkurencingumas dėl didelės kultūrinio turinio pasiūlos ir sumažėjusio gyventojų dalyvavimo, o taip

pat ir viešojo sektoriaus įstaigų prievolė perrašyti dažnai pandemijos metu pasikeitusias darbo tvarkas. Visa tai sudarė streso kupiną darbo aplinką, juntamą iki šiol ir pasireiškiančią stipriu fiziniu ir psichologiniu nuovargiu.

<...> labai komandos dvasia krito ir po dviejų metų praktiškai komandą iš naujo reikėjo surinkti šiais metais, nes kažkaip tai nebeatlaikė žmonės, kai tris kartus keičiasi data renginio. (TM2, par. 35)

- **Organizacijų prasmės ir vertybių pokytis:** Dauguma organizacijų atstovų teigia, kad krizės išryškino jų veiklos prasmę, gilesnius tikslus, arba pakeitė požiūrį į kultūros reikšmę. Pandemijos metu šis pokytis daugiausia atsispindėjo organizacijų bandyme įvesti darbuotojų darbo pastovumą, ieškoti naujų veiklų galimybių, pasirūpinti darbuotojų sveikata arba psichologine gerove. Įvykiai Baltarusijoje ir Ukrainoje iš esmės atgrasė Rusijos kultūros įtraukimą veikloje ir paskatino daugiau bendradarbiauti su aplinkinių – Rytų, Šiaurės Europos šalių kultūros ir kūrybiniais darbuotojais, organizacijomis. Kultūrinė ar kūrybinė veikla taip pat organizacijų atstovų labiau vertinama kaip galinti palaikyti dvasiškai ir psichologiškai.

<...> kadangi mes esam – nu, visą laiką prodiusuojam tarsi naują – naujas programas – tai iš tikrųjų net labai stipriai keičia planus ir poreikį stipriai pažinti kaimynus ir kultūrines prasmes, ir gal net ir labiau kuruoti projektus, kurie tą gal... labiau... nežinau, pabrėžia <...> [Atsigręžimas į savo kultūrą] net būtų prasmingesnis, negu nuolatos bandyti ten, nežinau, patiems tik žavėtis tikrai Vakarų ten Europa ar Amerika – ką jie daro. <...> (MZ1, par. 137)

Išvados

- Krizės stipriai paveikė kultūros ir kūrybinio sektoriaus organizacijas – jos susidūrė su iki tol buvusios darbo ir veiklų vykdymo struktūros subyrėjimu, nuostoliais dėl atšauktų ar perkeltų renginių. Nevyriausybinių organizacijų atstovai kaip dažniausią biudžeto sumažėjimo priežastį įvardijo verslo ir privačių asmenų paramos sumažėjimą. Visų organizacijų atstovai tvirtino, kad krizės stipriai paveikė darbuotojus psichologiškai – Rusijos pradėta invazija į Ukrainą paralyžiavo darbuotojus ir kultūros vartotojus.
- Virtualios veiklos ir skaitmeninių formų kūrimas pandemijos metu vertinamas prieštarinčiai. Iš vienos pusės virtuali prieiga kultūrinės veiklas paverė labiau prieinamas gyventojams ir sukūrė naujų veiklos formų, tačiau ir sukūrė barjerą tarp kultūrinių veiklų dalyvių ir pilnavertiško kultūrinio išgyvenimo. Todėl dalis organizacijų esamas skaitmenines veiklas toliau vystys, o kitos nusprendė jų atsisakyti. Pilnai nuotolinio darbo režimas įvairių atstovų nuomone taip pat apsunkina komunikaciją ir pablogina darbuotojų psichologinę būklę, todėl jis nebetaikomas beveik visų organizacijų. Iš kitos pusės, nuotolinis režimas padarė darbą efektyvesniu ir suteikė platesnes tarptautines galimybes, todėl kai kurių toliau naudojamas.
- Valstybės finansinės priemonės pandemijos laikotarpiu pasak daugumos diskusijų dalyvių dažnai buvo vienintelė priemonė organizacijoms išgyventi ir perorganizuoti veiklai. Todėl projektinio finansavimo siekusios privataus sektoriaus organizacijos dažnai siekė finansavimo ne tam, kad vykdytų kultūrinės ar kūrybinės veiklas, bet užtikrintų savo bendrą veiklos funkcionavimą. Apsiimtų projektinių veiklų planavimas ir įgyvendinimas apribojimų metu užkrovė žymiai didesnę administracinę naštą nei įprastai, o pats projektų įgyvendinimo pagrindinis tikslas – atsiskaityti už gautą finansavimą jį davusioms institucijoms (kaip LKT). Siekiant užtikrinti organizacijų tvarumą ir

kokybiško turinio kūrimą, ateityje susidūrus su krizėmis siūloma sumažinti teikiamą finansavimą per veiklas, per kurias paramos gavėjai turi įsipareigoti įgyvendinti kultūros projektus. Taip pat spręsti ilgalaikį kultūros organizacijų tvarumo klausimą: organizacijos didžia dalimi priklauso nuo nestabilių išorinių finansavimo šaltinių, kaip projektinės veiklos lėšų arba privačios verslo ir gyventojų paramos.

- Rusijos plataus masto invazija į Ukrainą sukūrė kultūros organizacijas daugiausia psichologiškai, tačiau prieš tai išgyventa pandemija padėjo greičiau perorientuoti veiklą. Sustiprėjo vietinės ir tarptautinės iniciatyvos remiančios Ukrainą, keičiamas veiklų turinys kovoti su dezinformacija, skleidžiamas Ukrainos kultūros turinys. Vis dėlto, susiduriama ir su dilema: kad ir kaip siekiama padėti Ukrainos kūrėjams ar Ukrainos kultūros sklaidos iniciatyvoms, pabrėžiama ir baimė išnaudoti karo Ukrainoje situaciją savo veiklos reklamai ar emociniam pasitenkinimui. Ieškoma būdų ir to išvengti savo veikloje, pavyzdžiui, atsisakoma viešinti humanitarines veiklas, arba apskritai keisti kultūrinių veiklų turinį.
- Atstovai teigė, kad pandemijos metu patirtos krizės suteikė atsparumo, įgūdžių greičiau reaguoti ar spręsti problemas kitų krizių metu. Viešojo sektoriaus kultūros institucijos taip pat teigė, kad tai padarė jas lankstesnes esant griežtomis darbo tvarkoms.

Menininkas Tomas Daukša pristatinėja savo kūrybą meno mugėje „Art Dubai 2021“, 2021 m. Nuotrauka: The Rooster Gallery, The Rooster Gallery archyvas

BENDROS TYRIMO IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

- Pandemijos ir kitų krizių laikotarpiai neigiamai finansškai paveikė Lietuvos kultūros ir kūrybinį sektorių, daugiausia 2020 metais. Minimiu laikotarpiu sektoriaus pridėtinė vertė sumažėjo apie 2,4 procento (apie 23 mln. Eur), tačiau jau 2021 m. ji buvo didesnė 5,4 % nei 2019 metais. 2022 m. galimai didžiausią įtaką organizacijų finansinei situacijai turėjo energijos kainų krizė vykusį II pusmetį. Tačiau pandemijos metu vyravo ryškūs skirtumai tarp sektoriaus veiklų, dėl kurių sektoriaus situaciją geriausia vertinti ir gerinti po pandemijos atsižvelgus į atskiras veiklas.
- Pandemija mažai paveikė organizacijas, kurių veikloje vyrauja individualus darbas ir (arba) jos jau turėjo nuotoliniam darbui pritaikytas informacines sistemas. Biudžetinių įstaigų finansinė situacija buvo šiek tiek geresnė dėl užtikrinto biudžeto pandemijos metu. Tiek finansškai, tiek veiklų vykdymo atžvilgiu, literatūros ir kompiuterių leidyboje, atminties institucijų veikloje finansinė situacija buvo žymiai geresnė nei priešpandeminiu laikotarpiu. Tuo pačiu, biudžetas daugiausia sumažėjo viešosiose įstaigose, renginių organizavimo ir iki 4 darbuotojų turinčiose organizacijose.
- 2020 – 2021 m. valstybė suteikė daugiau nei 123 mln. Eur paramą kultūros ir kūrybiniam sektoriui neigiamoms pandemijos pasekmėms mažinti. Pagal bendrąsias priemones, sektorius yra antroje vietoje lyginant su kitais šalies sektoriais pagal vienam ūkio subjektui skirtą paramą (9,74 tūkst. Eur), o pagal Kultūrai skirtas priemones – penktoje vietoje lyginant su užsienio šalimis pagal didžiausią paramą vienam gyventojui (21,04 Eur). Taigi, paramos apimtys Lietuvos kultūros ir kūrybiniam sektoriui buvo vienos didžiausių lyginant su kitais sektoriais ir vidutinės lyginant su kitų šalių ir tik šiam sektoriui teikiamomis priemonėmis.
- Organizacijų prarastas pardavimų pajamas valstybės finansinė parama maždaug padengė, tačiau 27 % organizacijų metinis biudžetas pandemijos metu krito daugiau nei 25 %. Todėl finansinės priemonės individualiai įmonei vidutiniškai prisidėjo nedidele dalimi.
- Trečdalis organizacijų nurodė pasinaudojusios valstybės finansine parama. Geriausiai vertinamos išmokos labiausiai nukentėjusiems verslams ir darbuotojų prastovoms. Tačiau paramos teikimas per Kultūros ministeriją ar visos ekonomikos ūkio subjektams vertinamas priklausomai nuo to, kurios priemonės jau buvo išbandytos anksčiau.
- Mažų organizacijų atstovai pabrėžė problemas teikti paraiškas bendrosioms valstybės pagalbos priemonėms dėl žinių, darbuotojų ir laiko trūkumo kriziniu laikotarpiu. Be to, dauguma organizacijų po krizių neplanuoja įgyvendinti jokių pasiruošimo ekstremalioms situacijoms planų, tarp jų užsitikrinti atsarginį biudžetą, įgyvendinti pasiruošimo ekstremalioms situacijoms mokymus ir kita. Įvertinus daugumos organizacijų ypač mažą metinį biudžetą ir tai, kad tarp LKT pareiškėjų tik trečdalis pajamų generuojama iš vidinės veiklos, rekomenduojama kurti strategijas ilgalaikiam šių organizacijų veiklos tvarumui sustiprinti, įskaitant ir pasiruošimą ekstremalioms situacijoms.
- Valstybės investicijos į infrastruktūros ir būtent skaitmeninės infrastruktūros gerinimo projektus pagerino organizacijų galimybes lengviau adaptuoti veiklą fiziniams ribojimams esant ir padidino veiklų prieinamumą regionų ir užsienio auditorijoms. Mišraus darbo režimas (gyvai-nuotoliu) organizacijų veikloje taikomas ir pasibaigus pandemijos karantino ribojimams, o skaitmeninės paslaugos ar produktai vystomos ir toliau, ypač atminties institucijose. Tačiau renginių vykdytojai pažymi, kad virtualios kultūros ar kūrybinio turinio veiklos nesuteikia pilnavertiško potyrio arba jų kokybiškas įgyvendinimas reikalauja didelių investicijų kurių dauguma neturi. Šiose organizacijose skaitmeninės kultūros ir kūrybinių veiklų iniciatyvos po pandemijos prigijo minimaliai. Tolesnis skaitmeninių produktų ir paslaugų vystymas esamomis sąlygomis būtų naudingiausias kultūrinių veiklų pasiekiamumui regionuose ir užsienyje didinti.
- Lietuvos kultūros tarybos finansavimas, skirtas finansuoti kultūros iniciatyvų įgyvendinimą, pandemijos metu buvo matomas kaip viena pagrindinių, jei ne vienintelė priemonė finansuoti organizaciją apribojus ekonominę veiklą. Papildomai, šių veiklų įgyvendinimas apribojimams esant užkrovė žymią administracinę našta projektų įgyvendintojams. Kriziniu laikotarpiu siūloma atsisakyti teikti finansavimą įpareigojant pareiškėjus įvykdyti kultūros ar kūrybinius projektus, ypač, jeigu vyrauja šalies lygio apribojimai ekonominei veiklai vykdyti.
- Rusijos invazija į Ukrainą arba Baltarusijoje kilę neramumai paveikė pusės kalbintų organizacijų veiklą ir (arba) finansinę situaciją. Kokybinio tyrimo duomenimis, Rusijos invazija į Ukrainą buvo dažniau minima kaip padariusi didesnę įtaką. Vienareikšmiškai ji paveikė beveik visų organizacijų kolektyvus – vėl atsiradusi nestabili situacija po pandemijos, grėsmė gyvybei ir karo žiaurumai pablogino darbuotojų psichologinę būklę, paveikė gyventojų dalyvavimą

kultūros ir kūrybinėse veiklose. Rekomenduojama kurti priemones gerinti gyventojų psichologinę savijautą ir psichologinį atsparumą.

- Krizinis laikotarpis pasižymi neužtikrintumu ir tai sukėlė stresą ir dažnai darbuotojų pervargimą. Tačiau iš kitos pusės, pandemija išugdė daugumos organizacijų atsparumą kitoms krizėms, greitesnę reakciją ir problemų sprendimą. Viešojo sektoriaus kultūros institucijos taip pat teigė, kad tai padarė jas lankstesnes esant griežtoms darbo tvarkoms.
- Įvykusios krizės pakeitė dalies organizacijų veikimą ir kryptį. Dažnai vertybių pokyčiai pakeitė ir vykdomos kultūrinės ar kūrybinės veiklos turinį: vykdomos iniciatyvos palaikyti Ukrainai ir jos kūrėjams ir kultūros darbuotojams, skleisti informaciją apie pandemiją, atsisakoma bendradarbiavimo su Rusijos ir Baltarusijos kūrėjais. Tačiau, tai taip pat išryškino ir vertybines dilemas: abejojama, ar iniciatyvos padeda Ukrainos partneriams, ar ši tema nėra išnaudojama didinti organizacijos matomumui. Panašiai per pandemiją vertybiniai skirtumai išgrynino ir darbuotojų bei partnerių santykius.

„Spektaklis, kuris neįvyko“ Vilniaus senajame teatre (rež. Andrius Darelis), 2022 m.
Nuotrauka: Liliya Kozub asmeninis archyvas

K O

G RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

EKT

